

XV. konferencia
Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku
**„Pätnásť rokov kvality? Kritický pohľad na stav
kvalitatívneho výskumu“**

Zborník abstraktov

Radomír Masaryk, Barbara Lášticová

(Eds.)

Fakulta sociálnych a ekonomických vied
Univerzita Komenského v Bratislave
1. – 2. február 2016

XV. konferencia Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku
„Pätnásť rokov kvality? Kritický pohľad na stav kvalitatívneho výskumu“

Zborník abstraktov

Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave,
1. – 2. február 2016

Zostavili: Radomír Masaryk, Barbara Lášticová

Vydalo: Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave

Rok vydania: 2015

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Za obsahovú aj jazykovú stránku abstraktov a názvov príspevkov zodpovedajú
ich autorky a autori.

ISBN 978-80-223-4011-3

EAN 9788022340113

Organizujúce pracoviská:

Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta sociálnych a ekonomických vied

Ústav výskumu sociálnej komunikácie Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Ústav experimentálnej psychológie, Centrum spoločenských a psychologických vied Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Partneri:

Katedra psychologie, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Časopisy Human Affairs, Biograf, Studia Psychologica

EDULAB, n. o., Bratislava

Coffee Sheep, Trenčín

Kníhkupectvo Martinus

Hempo.sk

Curaprox

Organizačný výbor konferencie:

PhDr. Radomír Masaryk, PhD., Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského a Ústav experimentálnej psychológie, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV v Bratislave (organizácia)

Mgr. Barbara Láštiová, PhD., Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV v Bratislave (program)

Mgr. Mária Túnyiová, PhD., Ústav experimentálnej psychológie CSPV SAV v Bratislave (akreditácia)

Eduarda Krázelová, Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave (koordinátorka tímu dobrovoľníkov)

Programový výbor konferencie:

Prof. PhDr. Viera Bačová, DrSc., Ústav experimentálnej psychológie, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV a Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave

Doc. PhDr. Gabriel Bianchi, PhD., Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV v Bratislave

Prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc., Psychologický ústav AV ČR v Brně

PhDr. Andrej Findor, PhD., Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave

Doc. PhDr. Vladimír Chrz, PhD., Psychologický ústav AV ČR v Praze

Mgr. Barbara Láštiová, PhD., Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV v Bratislave

Doc. PhDr. Ing. Hana Konečná, PhD., Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

PhDr. Radomír Masaryk, PhD., Fakulta sociálních a ekonomických věd Univerzity Komenského a Ústav experimentální psychologie, Centrum společenských a psychologických věd SAV v Bratislavě

Prof. PhDr. Michal Miovský, PhD., Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta, Všeobecná fakultní nemocnice, Univerzita Karlova v Praze

Mgr. Aleš Neusar, PhD., Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě

Mgr. Magda Petrjánošová, PhD., Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV v Bratislavě

Mgr. Tomáš Řiháček, PhD., Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

Doc. PhDr. Katarína Staroňová, PhD., Fakulta sociálních a ekonomických věd Univerzity Komenského v Bratislavě

PhDr. Matuš Šucha, PhD., Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

OBSAH

Na úvod: Pätnásť rokov kvality? 15

1. Pozvané prednášky

Aleš Neusar, Magda Ada Johnová

Lži, zatracené lži a vedecké články. Odolá Mirek Dušin vábení sirény Ady? 21

Jana Plichtová

Mätúce konfúzie medzi experimentálnym a kvalitatívnym skúmaním: Abdukcia a jej relevantnosť 22

Ladislav Timulák

Kvalitatívna meta-analýza: Syntéza zistení z kvalitatívnych štúdií 23

2. Pozvané sympóziá

Andrej Findor, Katarína Staroňová

Konflikt medzi laickým, praktickým a odborným poznaním 27

Barbara Lášticová, Andrej Findor

Ako „merat“ stereotypy a predsudky? Kvantitatívne a kvalitatívne prístupy 28

Aleš Neusar, Radomír Masaryk

Tablety: Ďalšia módna vlna alebo efektívny nástroj vzdelávania? 29

Tatiana Podolinská, Miroslava Hlinčíková, Katarína Popelková, Juraj Zajonc

Kvalitatívne metódy v súčasnej etnografii 29

3. Diskusie

Andrej Findor, Katarína Staroňová

Skúmanie využívania poznania vo verejnom sektore 33

Barbara Lášticová, Radomír Masaryk

Pätnásť rokov kvality? Kritický pohľad na stav kvalitatívneho výskumu v psychológii 33

Radomír Masaryk, Aleš Neusar

Tablety ako módna vlna alebo nástroj vzdelávania? Pohľad učiteľov 34

4. Workshopy

Hana Konečná

Ten umí to a ten zas tohle ... kvalitativa a kvantifikace 37

Jan Lazar, Vladimír Chrz

Blues – participativní zkoumání: Pedagogicko-psychologicko-metodologický experiment 37

Hedvika Novotná, Magdaléna Šťovíčková Jantulová, Iva Poláčková Šolcová

Kvalitativní výzkum ve veřejném prostoru: Problém generalizace 38

Tomáš Řiháček

Mnoho tváří zakotvené teorie 38

Michal Šindelář

Atlas.ti v praxi 39

5. Príspevky

Kateřina Cásková

Sdílení tacitních znalostí mezi cvičnou učitelkou a studentkou učitelství 43

Ingrid Čejková

Jak zní hlas žáků? 43

Tereza Češková

Interakce mezi učitelem a žáky při analyzování problémově orientované učební úlohy: Mikroanalýza 44

Martin Daško

Vplyv znalostí aktérov na hodnoty určující charakter politiky plošného očkovania detí na Slovensku po roku 1993 44

Lukáš Dirga

Kvalitativní metodologie v českém a mezinárodním vědeckém výzkumu 45

Ondřej Doskočil

Co nás může film naučit o eutanázii? 45

Jan Drahoňovský

Pobyt ve vězení z pohledu vězňů 46

Eva Dubovská, Vladimír Chrz, Peter Tavel,

Iva Poláčková Šolcová

Narativní konstrukce resilience v životě starších lidí 47

Eva Dubovská, Jiří Růžička, Peter Tavel	
Změna v psychoterapii očima pacientů	47
Ivana Dvořáková	
Vynořující se dospělost očima mladých dospělých a jejich rodičů	48
Martina Ferri	
Kompetencie terénnych sociálnych pracovníkov pri sanácii rodiny	48
Jitka Gurňáková	
Záchranárom pod kožu. Trojaký spôsob skúmania istoty a neistoty v rozhodovaní o stave pacienta	49
Lucia Hargašová	
Dodržiavanie hraníc medzi učiteľskou a rodičovskou rolou	49
Klára Harvánková	
Sladění rodičovství a vědecké kariéry v průběhu doktorského studia – 1. fáze výzkumu	50
Mária Hatoková, Jana Bašnáková	
Rozhodovanie o očkovaní – ako ho vnímajú matky a lekári	50
Miroslava Hlinčíková	
Partnerská forma participácie informátorov/iek na výskume	51
Zdeněk Chudoba	
Možnosti a limity kvalitativního terenního výzkumu v českém penitenciárním prostředí	51
Danijela Jerotijević	
Rituál a úzkost: Od antropologického výskumu k experimentu (a späť)	52
Alena Kajanová, Tomáš Mrhálek	
Proč nám informanti „lžou“?	52
Jan Kalenda	
Situační analýza jako rámec interdisciplinárního bádání	53
Daniel Klimovský	
Využívanie expertného poznania a skúseností poradnými orgánmi obecnej samosprávy	53
Katarína Kolaříková	
Sebepoškozující chování u mládeže v souvislosti s poruchami chování	54

Jan Krása, Martin Švanda	
Role pohádky v kognitivním vývoji dětí	54
Natalia Kucirkova	
Tablety v Európe pre deti predškolského veku: Klíčové body z výskumu a praxe	55
Zuzana Kucharová	
Príbehy o písaní: Subjektívne skúsenosti s procesom terapeutického tvorivého písania	55
Veronika Laufková	
Formatívni hodnotení: Vícepřípadová studie	56
Kateřina Lojďová	
Kvalitativní výzkum v pregraduální přípravě učitelů: Studenti v roli výzkumníků	56
Soňa G. Lutherová	
Etnograficita? Antropológia vo filme	57
Martina Maczalová, Michal Sedlačko	
Od „puzzling“ k „powering“: Ako verejná správa pri rozhodnutiach narába s heterogénnymi formami poznania	57
Radomír Masaryk, Aleš Neusar, Ján Machaj	
Skúsenosti s tabletmi v slovenských a českých školách	58
Eva Minaříková, Blanka Pravdová	
Cesta do hlubin učiteľovy duše: IPA jako metoda poznávání pojetí výuky u studentů učitelství	59
Roman Mužik, Katarína Števove	
Porovnanie vzťahu expertného a laického poznania pri tvorbe zdravotnej politiky na Slovensku: Prípadová štúdia z oblasti očkovania	59
Jan Nehyba, Petr Svojanovský	
Nové možnosti vedení hloubkového rozhovoru v kvalitativním výzkumu	60
Ondřej Neumajer	
Tablety a zavádění modelu výuky 1:1	60
Jana Obrovská	
Frajeři, rapeři a propadlíci: Etnografie etnicity a etnizace v desegregované školní třídě	61
Zuzana Očenášová, Daniela Košecká	
Mapovanie služieb a potrieb žien so skúsenosťou so sexuálnym násilím	61

Alexandra Ostertágová

Model lingvistických kategórií v kontexte výskumu jazykovej reprodukcie predsudkov na Slovensku 62

Hana Pacáková

Řízené uzavřené online komunity jako kvalitativní výzkumný nástroj 62

Vlasta Paholíková, Jana Plichtová

Empirický pohľad na ľudskú prirodzenosť, jedinečnosť a humánnosť 63

Zuzana Pešťanská

Etnografia rizikovej časti gynekologicko-pôrodnického oddelenia: Organizácia práce, riziko a disciplinárna moc 63

Barbora Petráňková

Sandspiel ve výzkumném kontextu: Mapování potřeb dětí vyrůstajících v ústavní výchově 64

Tatiana Podolinská

„Viacvrstvosť výpovedí“. Kvalitatívny výskum, metódy, roly, interaktivita 65

Alexandra Poláková Suchalová, Katarína Staroňová, Roman Mužík

Mobilizácia laického poznania do expertnej argumentácie: Prípadová štúdia obhajoby práva na prirodzený pôrod v slovenskom zdravotníctve 65

Katarína Popelková, Juraj Zajonc

Kvalitatívny výskum sviatkov: Banskoštiavnicke Salamandrové dni 66

Blanka Pravdová

Profesní sebezpejětí studentů učitelství: Výsledky kvalitativního výzkumu 66

Michal Prokeš, Barbora Viktorová

Multikulturalismus v pedagogické praxi: Rozvoj tolerantní, nebo xenofobní společnosti? 67

Eva Rubášová

ADHD u klientů terapeutických komunit pro drogově závislé – genderové srovnání výsledků na základě pilotní studie 67

Martin Sedlár	
Zhodnotenie modelu rozhodovania založeného na rozpoznaní a príčiny chýb pri jeho používaní	68
Zdeňka Slámová, Romana Lukášová	
Tematický výzkum v proměnách času: Stáří v chudobě jako téma kvalitativního výzkumu	68
Katarína Staroňová	
Tvorba verejnej politiky na základe dôkazov: Aká je úloha analytických centier?	69
Zuzana Stoláriková	
Ako skúmať sociálnu hierarchiu v detskej rovesníckej skupine?	69
Ondřej Stulík	
Esencialistická racionalita v Popperově teorii vědy a její možné dopady na bezspornost teorie	70
Petr Sucháček	
Co dělá žák, který nemluví?	71
Petr Svojanovský	
Podpora reflexe praxe studentů učitelství perspektivou jejich vzdělavatelů	71
Anna Šestáková	
Sociálna norma alebo sociálna stigma – ako vnímajú nezamestnaní svoje postavenie v spoločnosti? (kvalitatívna štúdia)	72
David Šmahel, Martina Černíková, Věra Kontríková	
Byl jednou jeden tablet: Děti do 6 – 8 let a digitální technologie	72
Michaela Títmanová	
Klima očima žáků, učitelů a rodičů	72
Antonín Toman	
Efekt přihlížejícího z pohledu zdravotnického záchranáře	73
Lucia Trézová	
Využitie metafor v psychoterapii a koučingu	73
Hana Trojanová	
Jiný úhel pohledu: Hodnocení změny politiky vybrané státní organizace	74

František Tůma	
Střídání kódů v hodinách angličtiny učitelů expertů pohledem konverzační analýzy	75
Xenia Uholyeva	
Rodina očima dítěte – klienta psychologické poradny	75
Kateřina Vlčková	
Odměňovací moc studentů učitelství na praxích: Kvalitativní výzkum	76
Simona Vojtová	
Arteterapeutická intervencia ako prevencia rizikového správania mládeže	76
Michal Voldřich	
Zkušenost rodičů se školskými a zdravotnickými institucemi v kontextu problémového chování dětí	77
Karolína Voldřichová	
Interpretace poezie ve školní výuce	77
Kateřina Zábrowská, Jiří Mudrák, Kateřina Machovcová	
(Dysfunkční) akademické kultury na českých univerzitách	78
Zdeněk Žalud	
Kvalitativní vs. kvantitativní výzkum v dějinách medicíny v České republice	78

Na úvod: Pätnásť rokov kvality?

Táto publikácia je zborníkom abstraktov 15. ročníka konferencie **Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku**. Dovršenie pätnástich rokov je v mnohých kultúrach mílnikom dospelosti a samostatnosti; preto sme sa rozhodli, že tento ročník pojmeme aj bilančne. A položíme si otázku, kam sa za to obdobie kvalitatívny výskum v česko-slovenskom priestore posunul.

Keď hovoríme o kvalitatívnom výskume, nemyslíme tým len psychológiu – aj keď väčšina osôb okolo konferencie pochádza práve z tejto disciplíny. Konferencia však od začiatku aktívne komunikovala aj s ľuďmi z iných oblastí: pedagogiky, adiktológie, etnológie, sociológie, verejnej politiky, sociálnej antropológie, sociálnej práce a iných odvetví. Viacerí účastníci a účastníčky konferencie sa zároveň venujú výskumu, ktorý možno označiť za transdisciplinárny. Práve dialóg medzi rôznymi disciplínami je obohacujúcim prvkom tohto podujatia, keďže kvalitatívny výskum má v rôznych doménach odlišnú pozíciu.

V roku 2000 bol kvalitatívny výskum v českej a slovenskej psychológii – na rozdiel od niektorých iných sociálnych vied – ešte relatívne marginálny a často musel vyslovene legitimizovať svoju existenciu. Keď sa dnes spätne pozrieme na príspevky z prvých ročníkov **Kvalitatívneho prístupu a metód vo vedách o človeku**, je z nich cítiť veľa otázok, no zároveň aj istú nádej, že kvalitatívne metódy poskytnú východisko či riešenie rôznych metodologických dilem. Časom sa status kvalitatívneho výskumu menil: vyšli prvé učebnice v češtine aj v slovenčine, a kvalitatívny výskum sa stal integrálnou súčasťou výučby psychologickej metodológie na väčšine univerzít.

Odrážala sa však čoraz širšia akceptácia tohto prístupu na kvalite výskumov a ich výstupov? Je za dnešnými výskumami poznať, že už nemusia začínať na zelenej lúke? Že si výskumníčky a výskumníci už nemusia prácne zháňať ťažko dostupné zdroje či know-how? Po pätnástich rokoch už máme k dispozícii množstvo učebníc kvalitatívnej metodológie, skúsených školiteľov a školiteľiek. Okrem zahraničných zdrojov navyše môžeme vychádzať aj z výskumov svojich českých a slovenských kolegýň

a kolegov – len na tejto konferencii sa podľa našich záznamov doteraz prezentovalo 572 príspevkov.

Inštitucionalizácia a etablovanie kvalitatívneho výskumu však nemusí nevyhnutne znamenať aj zvyšovanie jeho kvality. Čo sa deje s kvalitatívnym výskumom v dobe komodifikácie vedy a výskumu, kedy tlak na kvantitu publikácií nie je tým najlepším podkladom pre realizáciu skutočne detailného, hĺbkového a dlhodobého skúmania? A na druhej strane, ako sa dokážeme vysporiadať s rizikom, že kvalitatívny výskum môže byť len „skratkou“ do sveta výskumu pre tých, ktorí ho mylne považujú za menej rigorózne než je svet tradičných metód pozitivistickej vedy?

Na tohtoročnej konferencii sa tiež chceme poohliadnuť za tým, kto sú výskumníci a výskumníčky, ktorí sa u nás kvalitatívnemu výskumu venovali pred 15 rokmi a dnes. Možno povedať, že sa tu vytvárajú kvalitatívne výskumnícke školy, ktoré by systematicky rozvíjali určité témy? Vieme definovať kľúčové postavy, ktoré konzistentne počas tohto obdobia ovplyvňovali a ovplyvňujú smerovanie výskumu v našich podmienkach? Dochádza k výmene generácií, vychovali si svojich nasledovníkov a nasledovníčky, prichádzajú nové tváre, ktoré sa stanú zdrojom inšpirácie pre mladé výskumníčky a výskumníkov?

Čiastočne sme sa tieto otázky rozhodli adresovať tak, že sme na pätnásť ročník pozvali niekoľko prezentujúcich z úvodných ročníkov. Sme radi, že sa v Bratislave popri množstve mladých ľudí zide aj viacero osobností, ktoré tvoria DNA tejto konferencie a predniesli na jej pôde inšpiratívne príspevky. Vráťane tých, ktoré/ktorí nás priviedli ku kvalitatívnemu výskumu a od ktorých sme sa veľa naučili.

Tento rok sme sa popri tradičných silných stránkach tejto konferencie (multidisciplinarita, priestor na diskusiu, selekcia príspevkov, pozvaní spíkri) rozhodli pokračovať v trende, zavedenom počas ostatných ročníkov: dôraz na silné pracovné dielne, kde sa vzájomne podelíme o svoje znalosti a postupy, a nahliadneme jeden druhému „do kuchyne“.

V roku 2000 sme začínali s 15 príspevkami. V doteraz najsilnejšom ročníku 2014 evidujeme 82 príspevkov. V roku 2016 však celkový počet aktívnych účastníkov a účastníčok v sympóziách, sekciách, diskusných sek-

ciách a workshopoch prvýkrát dosiahne trojciferné číslo. Celkovo pätnásť (a zároveň už tretí bratislavský) ročník konferencie bude pravdepodobne doteraz najväčší.

Záverom ešte ostáva poďakovať ľuďom, vďaka ktorým sa táto konferencia môže uskutočniť. V prvom rade je to dekanka Fakulty sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave doc. JUDr. PhDr. Lucia Mokrú, PhD. Zároveň ďakujeme za podporu vedeniu dvoch ústavov Slovenskej akadémie vied, ktoré sú spoluorganizátormi konferencie – doc. PhDr. Gabrielovi Bianchimu, CSc. z Ústavu výskumu sociálnej komunikácie SAV, a prof. PhDr. Viere Bačovej, DrSc. z Ústavu experimentálnej psychológie Centra spoločenských a psychologických vied SAV. Špeciálne ďakujeme organizácii EDULAB, n. o., ktorá sa stala partnerom sympózia a diskusie o skúmaní digitálnych technológií v škole. A napokon ďakujeme kolegom a kolegyniam z organizačného a programového výboru konferencie, a takisto aj všetkým dobrovoľníckam a dobrovoľníkom z radov študentov a študentiek FSEV UK.

Radomír Masaryk a Barbara Lášticová

Bratislava, december 2015

1. Pozvané přednášky

Lži, zatracené lži a vědecké články. Odolá Mirek Dušín vábení sirény Ady?

Aleš Neusar (1), Magda Ada Johnová (2)

(1) Katedra pedagogické a školní psychologie, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě, (2) Olomouc

„Jednou z nejvýraznějších charakteristik naší kultury je skutečnost, že všude kolem nás se z různých úst líne neskutečná spousta sraček. Vědí o tom všichni a každý z nás to má trochu na svědomí.“ Harry G. Frankfurt, 2005

Odborné články jsou z podstaty vždy alespoň trošku zavádějící a měli bychom si na ně proto dát pozor. Až příliš často nestoudně generalizují, přehánějí, zapomínají na kontext, jsou úplně smyšlené nebo jednoduše něco podstatného vynechávají. Současný tlak na publikování a masifikace vědy tomu moc nepomáhá. Místo hledání odpovědí na vznešené otázky a snahy o upřímnou reflexi reality kolem nás, se tak často zabýváme jen tím, abychom napsali „něco publikovatelného“. Z tohoto důvodu je závěr H. G. F. dnes ještě pravdivější, než byl v roce 2005. O situaci před padesáti šedesáti lety, kdy nutnost publikovat ve většině institucí téměř neexistovala, nemluvě.

Cílem příspěvku ale není nadávat na systém či neschopnost autorů napsat „nesračku“. Záměrem je prozkoumat složité volby a dilemata, se kterými se autoři chtě nechtě musí popasovat, a které značně ovlivňují i kvalitu samotného článku.

Během performance příspěvku se diváci setkají s M. D., který se bude snažit nepropadnout publikačním nečestnostem. K těm ho bude navádět siréna Ada. M. D. (Aleš) i Ada (Magda) také z šuplíku vytáhnou ukázky své poetické tvorby: za účelem demonstrovat, jak lehce se dá v kvalitativním výzkumu ubít jakýkoliv význam.

Mätúce konfúzie medzi experimentálnym a kvalitatívnym skúmaním: Abdukcia a jej relevantnosť

Jana Plichtová

Katedra psychológie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Kvalitatívna metodológia, resp. kritická (postmoderná) psychológia, je založená na odlišných ontologických a epistemologických predpokladoch ako experimentálna, resp. pozitivistická psychológia. Ak sa táto téza neberie do úvahy, nastáva konfúzia kvalitatívneho skúmania s pozitivistickým výskumom, ktorý takisto používa kvalitatívne metódy. Konfúzia má negatívne dôsledky na transparentnosť a vierohodnosť tak pozitivistického, ako aj postmoderného výskumu. V kvalitatívnom výskume, ktorý je dosiaľ v porovnaní s experimentálnym výskumom výrazne menej riadený jasnými štandardmi, si nemožno dovoliť intelektuálnu dištanciu a spoliehanie sa na poznávaciu silu validných metód a štatistiky. Postmoderné skúmanie, nerezignujúce na komplexnosť, vzájomnú prepojenosť a konštruovanú povahu ľudského sveta, vyžaduje neustály myšlienkový pohyb od fenoménov k ich konceptualizácii a späť, od induktívnych zovšeobecnení k deduktívnemu a aktívnemu vyhľadávaniu prípadov, ktoré zovšeobecňujúce vysvetlenia, či porozumenie nepotvrdzujú. Tento myšlienkový postup/experiment, nazývaný „abdukcia“, zahŕňa lúštenie toho, ako tieto prekvapujúce výnimky vysvetliť, čo môže viesť k prevratným poznatkom (objavom). Domnievam sa, že kvalitatívny výskum nemôže byť kvalitný (dôveryhodný), pokiaľ jeho výskumný plán, koncepty a vysvetlenia nezohľadňujú špecifické epistemologické a ontologické východiská, pokiaľ výskumníci nie sú intelektovo zaangažovaní. Domnievam sa tiež, že kvalitatívny výskum bez abdukcie, ktorá vyžaduje tak kombináciu induktívnych a deduktívnych postupov ako aj schopnosť novej konceptualizácie, nemôže prekročiť deskriptívnu úroveň. Uvedené tvrdenia sa pokúsim doložiť na príklade dvoch výskumov, ktoré sa zaoberali tým istým fenoménom – skúmaním nového otcovstva.

Grantová afiliácia: VEGA 1/0573/15

Kvalitatívna meta-analýza: Syntéza zistení z kvalitatívnych štúdií

Ladislav Timulák

School of Psychology, Trinity College, Dublin

V každom type výskumu, aj v kvalitatívnom, sa snažíme rozširovať naše poznanie. Systematické a meta-analytické štúdie sa snažia kumulovať poznatky z výskumných štúdií. Prezentácia predstaví metódu kvalitatívnej meta-analýzy, ktorá slúži na sekundárnu analýzu zistení z primárnych kvalitatívnych štúdií. Autor predstaví metódu a uvedie príklady jej využitia. Zameria sa na:

- 1) funkcie a ciele kvalitatívnej meta-analýzy
- 2) výskumné otázky, ktoré môže zodpovedať
- 3) výber štúdií meta-analizovaných štúdií
- 4) ich zhodnotenie
- 5) prípravu meta-analizovaných dát
- 6) analýzu dát
- 7) overovanie kredibility analýzy dát
- 8) prezentáciu a syntézu dát

Jednotlivé aspekty prezentácie budú ilustrované na ukázkach z meta-analýz, na ktorých sa autor podieľal.

Grantová afiliácia: Táto pozvaná prednáška bola podporená z grantu VEGA č. 2/0079/15

2. Pozvané sympóziá

Konflikt medzi laickým, praktickým a odborným poznaním

Andrej Findor (1), Katarína Staroňová (2)

(1) Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave, (2) Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Čoraz častejšie sa politici a iní aktéri v tvorbe verejnej politiky dožadujú „vedeckej expertízy“, „použiteľného poznania“ (usable knowledge), informácií, vhládov z behaviorálnej vedy a návodov na riešenie komplexných a mnohokrát i kontroverzných problémov. Úspešné presadzovanie „analýzy verejnej politiky“ tak profesionalizuje proces tvorby verejnej politiky. Poznanie sa vďaka ekonómom, psychológom a tvorcom verejnej politiky stalo nástrojom, ktorý posilnil nielen spôsob tvorby verejnej politiky a rozhodovania v nej (o nej), ale aj posilnil transparentnosť a zúčtovateľnosť celého procesu. Vynára sa tu však otázka, či skutočne sú výstupy analýzy, expertízy a poznania vo verejnej politike v praxi využívané. V reálnom svete politického boja o moc sa poznanie a informácie stávajú nástrojom moci, a to tak politikov ako i tzv. nositeľov expertízy a poznania (úradníkov či záujmových skupín). Na jednej strane je poznanie nástrojom moci politikov, ktorí ho môžu využívať na tzv. rozhodovanie na základe dôkazov (evidence based policy making), ale i na to, aby existujúce informácie a poznanie prispôbili vlastným potrebám. Či už ignorovaním nejakého typu informácií alebo využitím iba určitých informácií, ktoré sa „hodia“ do ideologického postoja, prípadne „symbolickým“ konaním. Na sympóziu tematicky nadviaže roundtable „Skúmanie využívania poznania vo verejnom sektore“, kde budú pod vedením týchto dvoch konvenorov diskutovať Emília Sičáková Beblavá, Matúš Sloboda, Katarína Števove a Jakub Varini, a postery Dana Klimovského, Kataríny Staroňovej a Martina Daška.

Grantová afiliácia: Tento príspevok je výsledkom výskumného projektu, ktorý bol podporený Ministerstvom školstva v rámci APVV grantovej schémy č. APVV-0880-12 „Využitie poznania pri príprave dokumentov v tvorbe verejnej politiky“

Poznámka editora: Abstrakty jednotlivých prezentácií tohto sympózia sú v časti 5. Príspevky

Ako „merať“ stereotypy a predsudky? Kvantitatívne a kvalitatívne prístupy

Barbara Láštiová (1), Andrej Findor (2)

(1) Ústav výskumu sociálnej komunikácie, Slovenská akadémia vied v Bratislave, (2) Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Na sympóziu budeme prezentovať naše skúsenosti s meraním predsudkov a stereotypov, ktoré sme získali v projektoch zameraných na základný a aplikovaný výskum. Barbara Láštiová a Andrej Findor predstavia možnosti explicitného aj implicitného merania predsudkov a stereotypov a budú sa zamýšľať nad tým, čo sa vlastne v situácii „merania“ deje: neposilňujeme našimi metódami skúmania existujúce stereotypy namiesto toho, aby sme ich zmiernovali? Magda Petrjánošová a Miroslav Popper na príklade kognitívnych kvalitatívnych interview a diskusií ukážu, ako si participantky a participanti výskumu interpretujú inštrukcie v dvoch dotazníkoch. Prvý z nich sa zameriava na postoje, emócie a behaviorálne intencie voči Rómom, druhý z nich na obsah stereotypov o Rómoch. Peter Drál bude referovať o svojich skúsenostiach z niekoľkoročného výskumu alternatívneho zisťovania postojov žiakov počas vyučovania a zamyslí sa nad tým, či a ako sa učiteľ môže stať výskumníkom. Jana Fúsková a Simona Andraščíková budú diskutovať o skúsenostiach z výskumov identity LGBTI ľudí, či rodových stereotypov: bežne používané testy totiž v mnohých prípadoch obsahujú subškály, ktoré sú založené priamo na stereotypoch, ale okrem informácií o tom ako participant/ky naplňajú tieto spoločenské očakávania nám nepovedia nič o ich identite.

Grantová afiliácia: APVV-14-0531 a VEGA 2/0079/15

Tablety: Ďalšia módna vlna alebo efektívny nástroj vzdelávania? Aleš Neusar (1), Radomír Masaryk (2)

(1) Katedra pedagogické a školní psychologie, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě, (2) Ústav aplikovanej psychológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Čo znamenajú digitálne technológie pre svet školy? V čom sú prínosom? Aké majú riziká? Ako s nimi pracovať efektívne a čomu sa radšej vyhnúť? Ako zohľadniť špecifiká rôznych skupín a vývinových období? Na tieto otázky odpovie niekoľko súčasných výskumov zameraných na hĺbkové pochopenie fenoménu tabletov v školách. Ich cieľom bolo ponúknuť odporúčané postupy (best-practices) a zároveň napomôcť strategickému rozhodovaniu, či sú tablety to správne riešenie pre potreby školy. Sympóziu otvorí Natalia Kucirkova štúdiou tabletov a iPadov pre deti predškolského veku v Európe. David Šmahel, Martina Černíková a Věra Kontríková zas skúmali zaobchádzanie detí vo veku 6-8 rokov s tabletmi. Na to nadviaže Ondřej Neumajer s témou projektov výuky 1:1 s tabletmi v Prahe. Na záver budú Radomír Masaryk, Aleš Neusar a Ján Machaj prezentovať výsledky výskumu práce s tabletmi na 22 pilotných základných a stredných školách v Českej republike a na Slovensku.

Poznámka editora: Abstrakty jednotlivých prezentácií tohto sympózia sú v časti 5. Príspevky

Kvalitatívne metódy v súčasnej etnografii

**Tatiana Podolinská, Miroslava Hlinčíková, Katarína Popelková,
Juraj Zajonc**

Ústav etnológie, Slovenská akadémia vied v Bratislave

V príspevku „Viacvrstvosť výpovedí. Kvalitatívny výskum, metódy, roly, interaktivita“ Tatiana Podolinská vychádza zo svojich výskumov naratívov o strašidelných bytostiach („historias de miedo y asusto“) v lokalite Uaxactun v Guatemale v rokoch 2009-2015. Autorka si všíma viacvrstvosť a kontext príbehov, ich šírenie, kriticky reflektuje svoju pozíciu ako roly aktérky a výsledný príbeh ako interaktívne dielo rozprávača, výskumníka a výskumnej situácie. V príspevku „Partnerská forma parti-

cipácie informátorov/iek na výskume“ sa Miroslava Hlinčíková zameria na špecifický vzťah medzi výskumníkom/čkou a informátorom/kou a rozličné problémy s ním spojené. Položí si otázku, ako vyrovnať hierarchický vzťah medzi výskumníkom/čkou a informátorom/kou tak, aby mali obe strany pocit obojstranného úžitku, dôvery a stali sa partnermi vo výskume. V prezentácii sa zameria na otázky etických dilem vo výskume v kontexte vyvažovania mocenských pozícií výskumníka/čky, na príklade výskumného projektu zameraného na skúmanie integrácie ľudí s medzinárodnou ochranou na Slovensku (utečencov). Katarína Popelková a Juraj Zajonc sa v príspevku „Kvalitatívny výskum sviatkov: Banskoštiavnicke Salamandrové dni“ budú zaoberať výskumom mestského sviatku ako príkladu súčasného komplexu rituálov, odkazujúceho na historické tradície. Objasnia metodický postup založený na pozorovaní, z ktorého vychádza zhustený etnografický popis s následnou kvalitatívnou a sociokultúrnou interpretáciou sledovaných javov. Tento prístup bol aplikovaný s cieľom sledovať sociálne ukotvenia rituálu v konkrétnom lokálnom spoločenstve a identifikovať ich funkcie na rozličných sociálnych úrovniach.

Grantová afiliácia: APVV-0864-12, VEGA 2/0088/14, VEGA 2/0024/14

Poznámka editora: Abstrakty jednotlivých prezentácií tohto sympózia sú v časti 5. Príspevky

3. Diskusie

Skúmanie využívania poznania vo verejnom sektore

Andrej Findor (1), Katarína Staroňová (2)

(1) Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave, (2) Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Súčasný trend verejnej politiky čoraz viac poukazuje na význam vytvárania verejnej politiky založenej na dôkazoch, ktoré poskytujú systematickejšiu, profesionálnejšiu a transparentnejšiu tvorbu verejnej politiky. V rámci diskusie predstavia výskumníčky a výskumníci niektoré prístupy k využívaniu poznania v tvorbe verejnej politiky. Emília Sičáková – Beblavá bude hovoriť o analyzovaní reformy trhu na bývanie. Matúš Sloboda sa bude venovať rámcovaniu (policy frames) expertízy v mediálnom diskurze. Katarína Števove bude hovoriť o metodológii merania laického poznania v tvorbe verejnej politiky na lokálnej úrovni. Jakub Varini načrtne možnosti analýzy dát využívaných pri tvorbe doložiek vplyvov na Slovensku.

Grantová afilácia: Tento príspevok je výsledkom výskumného projektu, ktorý bol podporený Ministerstvom školstva v rámci APVV grantovej schémy č. APVV-0880-12 „Využitie poznania pri príprave dokumentov v tvorbe verejnej politiky“

Pätnásť rokov kvality? Kritický pohľad na stav kvalitatívneho výskumu v psychológii

Barbara Láštiová (1), Radomír Masaryk (2)

(1) Ústav výskumu sociálnej komunikácie, Slovenská akadémia vied v Bratislave, (2) Ústav aplikovanej psychológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Okrúhly stôl s protagonistami kvalitatívneho psychologického výskumu v Čechách a na Slovensku. Zameriame sa na otázky súvisiace so zmenami v oblasti kvalitatívneho výskumu za obdobie pätnástich rokov existencie konferencie Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku. Kam sa medzičasom posunulo naše chápanie kvalitatívneho výskumu? Ako sa čoraz širšia akceptácia tohto prístupu odrazila na kvalite výskumov a ich výstupov? Kto sú výskumníci a výskumníčky, ktorí sa kvalitatívnemu výskumu venovali pred 15 rokmi a dnes: možno

povedať, že sa tu vytvárajú kvalitatívne výskumnícke školy, ktoré by systematicky rozvíjali určité témy? Dochádza k výmene generácií? Ako sa od seba učíme, ako spolupracujeme, ako si vymieňame skúsenosti? Robíme dnes kvalitnejší kvalitatívny výskum ako pred 15 rokmi? Diskusie sa ako panelisti zúčastnia Viera Bačová, Gabriel Bianchi, Ivo Čermák, Michal Miovský, Jana Plichtová, a Kateřina Zábrodská.

Tablety ako módna vlna alebo nástroj vzdelávania? Pohľad učiteľov Radomír Masaryk (1), Aleš Neusar (2)

(1) Ústav aplikovanej psychológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave, (2) Katedra pedagogické a školní psychologie, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě

Ako sa na tablety pozerajú učitelia a učiteľky z praxe? V diskusii nadväzujúcej na sympóziu „Tablety: Ďalšia módna vlna alebo efektívny nástroj vzdelávania?“ budeme diskutovať o digitálnych technológiách v školách a o možnostiach skúmania ich dosahu s učiteľmi z praxe. Pozvanie prijali učiteľka a učitelia, ktorí sú v pedagogickej komunite známymi inovátormi a aktívne vytvárajú metodiky a postupy: Miloš Bélik z Bratislavy, Jana Kontúrová z Bošian, Miloš Novotný z Nemyčevsi, Peter Pallo z Trstenej. Na úvod učitelia predstavia krátke ukážky zo svojich hodín, následne budeme diskutovať o možnostiach digitálnych technológií, a v závere nastolíme otázku možnosti kvalitatívne sledovať význam technológií v škole.

Grantová afiliácia: EDULAB, n. o., Bratislava

4. Workshopy

Ten umí to a ten zas tohle ... kvalitativa a kvantifikace

Hana Konečná

*Katedra klinických a preklinických oborů, Zdravotně sociální fakulta,
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*

Staré spory mezi přívrženci tzv. kvalitativního a tzv. kvantitativního výzkumu už dávno nehoří; ví se, že oba přístupy jsou součástí jednoho procesu: poznávání. Vědy o člověku jsou oblast nesmírně komplexní, cesty za poznáním se stále vyvíjejí. Není zřejmě v silách jednoho člověka, aby bravurně zvládl všechny dílčí výzkumné postupy. „Ten umí to a ten zas tohle“ zpívá Jan Werich ve známé písničce z filmu „Císařův pekař a pekařův císař“ z roku 1951. „Ten dláždí ulice, ten kove podkovy, ta krmí slepice, ta peče cukroví“; jistě nikdo z nás nemá pocit, že by znalosti z dláždění silnic byly nutné pro upečení dobrého cukroví.

Je ale možné, aby „kvalitativec“ a „kvantitativec“ neznali podstatu a postupy práce toho druhého? Je možné, aby ten, který dodává (tvoří) data, se nezajímal o postupy jejich kvantifikace, a ten, kdo data analyzuje, se nezajímal o jejich původ a kontext tvorby? A je kvantifikace synonymem pro matematiku? Workshop je nabídkou prostoru pro moderovanou diskusi o exaktních a neexaktních vědách, o cestách za poznáním, o komunikaci mezi matematiky a nematematiky. Tužka a papír jsou pro účast nutné.

Blues – participativní zkoumání: Pedagogicko-psychologicko- metodologický experiment (workshop)

Jan Lazar, Vladimír Chrz

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Metodologickým východiskem této dílny bude participativní přístup (Heron, Reason). V tomto přístupu výzkumník nezakrývá, že je součástí zkoumaného jevu. Spíše, než „výzkum na lidech“, je participativní zkoumání „výzkumem s lidmi“. Cílem této dílny by mělo být aktivní zapojení účastníků do zkoumaného fenoménu. Takové, kde zkušenost každého účastníka bude facilitována společnou ztělesněnou aktivní účastí „tady a teď“, a kde aktivní přínos jednotlivce bude spolu-vytvářet sdílenou zkušenost a její reflexi. Dílna bude pojata jako pedagogicko-psychologicko-metodologický experiment s otevřeným výsledkem – zúčastnění

budou mít možnost aktivního zapojení do blues, které bude zkoumáno jako specifický druh zkušenosti, a zároveň si budou moci vyzkoušet nový způsob, jak participativně poznávat.

Kvalitativní výzkum ve veřejném prostoru: Problém generalizace **Hedvika Novotná, Magdaléna Šťovičková Jantulová, Iva Poláčková Šolcová**

Spoločenskovední modul, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze

Kvalitativní výzkumná strategie je založena na jiném typu generalizace než generalizace na populaci. To může znesnadňovat jak prezentaci závěrů kvalitativních šetření ve veřejném prostoru, tak jejich přijetí. Cílem workshopu je diskutovat problém generalizace v kvalitativním výzkumu ve vztahu k jeho prezentacím mimo akademickou sféru. Workshop bude rámován krátkou prezentací a jádrem pak bude diskuze zkušeností výzkumníků nad otázkami: Co může kvalitativní výzkum veřejnosti nabídnout jako alternativu ke statistické zobecnitelnosti? Proč mohou být relevantní i jiné formy generalizace a jaké? Jaké pozice může výzkumník zaujmout vůči těm, kteří jsou skeptičtí vůči výzkumům, kde není využit pravděpodobnostní typ výběru? A jak tyto pozice ve veřejném prostoru vyjednávat?

Grantová afiliácia: Prvok P19, P20

Mnoho tváří zakotvené teorie **Tomáš Řiháček**

Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

Metoda zakotvené teorie (GTM) je jedním z nejpoužívanějších přístupů v kvalitativní analýze. Za padesát let své existence se rozvinula do několika epistemologicky i technicky odlišných přístupů. Workshop nabídne účastníkům seznámení s hlavními přístupy v rámci GTM (Glaser, Strauss, Charmaz, Rennie). Na příkladech výzkumné praxe si ukážeme konkrétní použití GTM v oblasti výzkumu psychoterapie. Společně budeme diskutovat o hranicích mezi GTM a jinými metodami kvalitativní analýzy, o přednostech a limitech různých způsobů použití GTM, o dobré praxi,

a také o tom, které prvky GTM používáme častěji a které jen výjimečně nebo vůbec. Workshop počítá s elementární úrovní znalosti účastníků o GTM a vítá osobní zkušenost účastníků s její aplikací.

Atlas.ti v praxi
Michal Šindelář

Katedra sociologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

Tri pracovné dielne venované práci s populárnym nástrojom na prácu s kvalitatívnymi dátami, v troch blokoch pre rôzne cieľové skupiny: Atlas.ti pre začiatočníkov: základný manažment informácií, práca s úryvkami, rešerše literatúry, základné kódovanie/tagovanie. Atlas.ti pre stredne pokročilých: spôsoby kódovania, vzťahy a ich definovanie medzi objektami, sieťové náhľady. Atlas.ti pre skúsených: analytické nástroje, pokročilá práca so sieťovými náhľadmi, práca s filtrami.

5. Príspevky

Sdílení tacitních znalostí mezi cvičnou učitelkou a studentkou učitelství

Kateřina Cásková

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

V příspěvku bude představena metodologie a výsledky vzniklé z případové studie kvalitativního výzkumného šetření zaměřené na proces sdílení tacitních znalostí mezi studentkou učitelství a její cvičnou učitelkou. Konkrétně šlo o detekci tacitních znalostí, které vznikly z procesu sdílení. Sdílení tacitních znalostí je postaveno na jejich vzájemné spolupráci a uskutečňuje se v modelu učňovství resp. kolaborativního učňovství (Van Velzen et al., 2012). Cvičný učitel přibližuje svoje zkušenostní pozadí v souladu s pozitivním vývojem studentovi profesní přípravy. Data byla získávána hloubkovými rozhovory inspirované metodou čistého jazyka (Lawley & Tompkins, 2000). Výzkum odhalil tři kategorie tacitních znalostí, které mají pro studenta odlišný význam na základě jeho subjektivního pojetí výuky (Mareš, 2013). První kategorie je tacitní znalost, která byla nejenom sdělena, ale i sdílána, to znamená, že je součástí nejenom myšlení studenta, ale projevuje se i v jeho jednání. Druhá kategorie je kategorie, která je součástí studentova myšlení, a ke které se staví pozitivně, ale není projevována v jednání. Třetí kategorie je kategorie, která je projevována v myšlení, ale ke které se staví student negativně. Jednotlivé kategorie budou demonstrovány na ukázkách z rozhovorů.

Jak zní hlas žáků?

Ingrid Čejková

Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Hlas žáků je komunikační iniciativa směřující od žáků k učiteli a vyjadřující pohled žáků na školní procesy, typicky na výuku. V oblasti výuky se ideálně týká upevnění dobrých praktik učitele a debaty o změně praktik nevhodných. Podporou pro hlas žáků jsou učitelé, kteří žáky vybízí k podávání zpětné vazby na výuku a dialogu, kde obě strany mají možnost ovlivnit podobu výuky. V českém prostředí se hlas žáků týká především sociálního dění, vzhledu školy, atd. a nejčastěji se projevuje

skrže školní parlamenty, málokdy se však týká samotné výuky. Proto je cílem mé studie skrže akční výzkum podnítit a kultivovat hlas žáků. Výzkumnými metodami jsou pozorování výuky, focus groups a rozhovory. Výzkumným vzorkem je třída 2. ročníku čtyřletého gymnázia a její učitelé, sledování po dobu pololetí.

Grantová afiliácia: MUNI/A/0820/2013

Interakce mezi učitelem a žáky při analyzování problémově orientované učební úlohy: Mikroanalýza

Tereza Češková

Institut výzkumu školního vzdělávání, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek se zabývá kvalitativní analýzou problémově orientované výukové situace. U těchto situací rozlišujeme 7 fází jejich řešení, z nichž se zaměřujeme na stěžejní: analyzování problémově orientované úlohy (dále POU). Analyzována bude vybraná situace z videozáznamu z hodiny přírodovědy na 1. stupni ZŠ, a to pomocí konverzační analýzy. Z mikroanalýzy vyplývá, že ačkoliv řešení POU je rámcově vedeno učitelkou pomocí výměn typu IRF, dochází na několika místech k vzájemné reaktivnosti žáků bez iniciace učitelkou. Analýza se tedy zaměřuje na organizaci střídání replik během analyzování POU, které se vzájemnou reaktivností žáků odlišuje od běžné frontální výuky. Mikroanalýza vybrané části situace umožňuje lépe pochopit, jak v rámci frontální výuky dochází v interakci aktérů k řešení POU.

Vplyv znalostí aktérov na hodnoty určujúce charakter politiky plošného očkovania detí na Slovensku po roku 1993

Martin Daško

Katedra verejnej politiky a verejnej správy, Fakulta sociálnych vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Rodičia, lekári, MZ SR a jeho orgány, mimovládne organizácie, médiá atď. ovplyvňujú svojimi hodnotami politiku očkovania detí. Výskumnou otázkou príspevku je, ako znalosti aktérov očkovania vplývajú na tzv. „secondary, policy core a deep core beliefs“, ktoré určujú charakter očkovacej politiky na Slovensku. Spoločnou črtou všetkých aktérov je

prínos očkovania vo všeobecnom meradle. Predstavujú úroveň „deep core beliefs“. Rozdielnymi hodnotami sú povinnosť alebo dobrovoľnosť očkovania na úrovni tzv. „policy core beliefs“. „Secondary beliefs“ predstavujú najjednoduchšie zmeny v politike očkovania. Kvalitatívnym výskumom cez tzv. teórie poznania príspevok vysvetľuje, ako znalosti spomenutých aktérov v konečnom dôsledku ovplyvňujú hodnoty a charakter stavu očkovania detí na Slovensku.

Kvalitatívni metodologie v českém a mezinárodním vězeňském výzkumu

Lukáš Dirga

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Konferenční příspěvek se zaměřuje na diskuzi nad využitím kvalitativní metodologie ve světovém i českém vězeňském výzkumu. V rámci vězeňského výzkumu jsou kvalitativní metody využívány již od dob klasiků jako jsou Donald Clemmer, či Gresham Sykes a jejich popularita přetrvává i do současnosti. Cílem příspěvku je přiblížit vývoj využití kvalitativního přístupu v rámci zkoumání vězeňství v celosvětovém měřítku a komparovat jej s oblastí výzkumu českého vězeňství. Autor bude v rámci referátu dále diskutovat možnosti a omezení využití kvalitativní metodologie v rámci výzkumu českých věznic, přiblíží vlastní terénní etnografický výzkum českého vězeňství a nastíní metodologické obtíže (i využitá řešení), se kterými se během svého bádání (nejen) v terénu setkal.

Co nás může film naučit o eutanázii?

Ondřej Doskočil

Katedra filozofie a etiky v pomáhajících profesích, Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

V tomto příspěvku se pokoušíme nahlédnout na film jako na svébytný způsob poznávání a interpretace problémů lékařské etiky. Ze všech bioetických témat se na stříbrném plátně nejčastěji setkáme s problematikou eutanázie a asistovaného suicidia. Mnohé snímky, v nichž je eutanázie prezentována, staví na skutečných případech a jsou mocným

nástrojem vlivu na veřejné mínění v neutuchajících debatách o její legalizaci. Na příkladu eutanázie se pokoušíme demonstrovat, jak jsou v soudobé kinematografii prezentována bioetická témata a jak se v ní zrcadlí etická argumentace a aktuální veřejná debata. U vybraných snímků analyzujeme, kdo a z jakých důvodů o eutanázii žádá, kdo a jakou formou ji provádí a jaké argumenty v její obhajobu a na její kritiku zaznívají. Ve většině snímků jsou zachyceny obvyklé postoje, s nimiž se můžeme v debatě o eutanázii setkat. Proti eutanázii se objevují argumenty náboženské (posvátnost života), lékařské (neslučuje se s posláním lékaře, možnost paliativní péče), právní (riziko zneužití, zabití jako zločin) a psychologické (lidský vztah k pacientovi). Mezi argumenty pro eutanázii stojí zabránění bolesti, důstojnost lidského života (utrpení je nedůstojné a neúnosné), na prvním místě však stojí argument lidské svobody a práva na sebeurčení. Většina filmů prezentuje eutanázii jako vrcholný projev autonomie lidské osoby.

Pobyt ve vězení z pohledu vězňů

Jan Drahoňovský

Katedra sociologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Přestože význam vězeňství v ČR vzrůstá (v souvislosti s narůstajícím počtem osob ve výkonu trestu odnětí svobody), výzkum vězeňské subkultury v našich podmínkách zatím téměř chybí. Převládající penologická perspektiva zobrazuje vězení jako zvenčí neprůhlednou strukturu patologických sociálních vazeb, není reflektován pohled samotných aktérů tohoto mikrosvěta. Autor provedl terénní kvalitativní výzkum založený na rozhovorech s vězni. Tato data byla následně analyzována metodikou zakotvené teorie. Výsledky mapují základní témata pobytu ve vězení, s nimiž se vězni potýkají (a jsou tedy nejvíce zainteresováni na jejich řešení), a vysvětlují strategie jednání, které vězni používají během výkonu trestu. Jakožto centrální kategorie byla identifikována sebe-hodnota, která je však z největší části odvozována od úspěšnosti ve vězeňském prostředí, tedy jednak zařazení se v hierarchii vězňů, a získaných možnostech v rámci instituce. Ukázalo se mj. že zařazení se do vězeňské subkultury není volbou osobní preference, nýbrž nezbytným prostředkem pro to, aby jedinec získal určité výhody (např. dostal se do práce) nebo

alespoň strávil trest v klidu. Tato studie je příspěvkem, na kterém mohou stavět další výzkumy ve vězeňském prostředí.

Narativní konstrukce resilience v životě starších lidí

Eva Dubovská, Vladimír Chrz, Peter Tavel, Iva Poláčková Šolcová

Pražská vysoká škola psychosociálních studií v Praze

Někteří starší lidé zvládají nástrahy stárnutí lépe než jiní. Jedním z vysvětlení je resilience, schopnost optimálně zvládat nepříznivé životní podmínky. V této studii vycházíme z narativního přístupu, tj. z předpokladu, že zkušenost, a tudíž i zakoušení resilience, je narativně konstruovaná. Studie je součástí většího výzkumu, založeného na kvalitativní metodologii DIPEX (Database of Individual Patient Experiences), zaměřeného na různé aspekty stárnutí. Z 50 polo-strukturovaných rozhovorů byla vybrána podskupina 11 resilientních participantů. Výsledky analýzy prezentujeme v rámci pěti kategorií, které chápeme jako určitá kritéria narativně konstruované resilience: 1. tematické linie; 2. ztvárnění jednání; 3. figury, zápletky a žánr; 4. hodnoty a přesvědčení; 5. reflexe a hlediska.

Grantová afiliácia: TAČR TD020339; RVO: 68081740 část strategie AV21

Změna v psychoterapii očima pacientů

Eva Dubovská, Jiří Růžička, Peter Tavel

Pražská vysoká škola psychosociálních studií v Praze

Kvalitativní studie je součástí většího projektu pro výzkum účinných faktorů skupinové psychoterapie. Participantů jsou účastníci skupinové psychoterapie v denních stacionářích Psychoterapeutické a psychosomatické kliniky ESET v Praze. Jedná se o pacienty se smíšenými diagnózami, nejčastěji trpící depresemi, úzkostnými a psychosomatickými problémy. Sběr dat probíhá formou polo-strukturovaných rozhovorů, které se odehrávají v polovině a na konci (v 6. a 12. týdnu) terapie a pak 3 až 5 měsíců po ukončení stacionáře. Cílem je pomocí zakotvené teorie zachytit subjektivní pochopení dosažené změny a vývoje tohoto pochopení v čase. Zde jsou prezentovány předběžné výsledky studie, n=20.

Grantová afiliácia: GAČR „Efektivita a účinné faktory psychoterapie v ČR“ 14-35577S

Vynořující se dospělost očima mladých dospělých a jejich rodičů

Ivana Dvořáková

Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

Tématem prezentované práce je zkušenost s rodící se dospělostí jak samotných mladých dospělých, tak jejich rodičů. Autorka se zabývá hlavními charakteristikami období přechodu mezi dospíváním a dospělostí a podstatnými rysy dospělosti samotné. Práce nabízí úvahu nad různými úhly pohledu na život v období rodící se dospělosti a to z perspektivy mladých dospělých i jejich rodičů. V rámci kvalitativního výzkumu autorka sleduje jak vnímání dospělosti samotnými mladými dospělými, tak vnímání této životní etapy dětí jejich rodiči. Pro získání vhledu do žité zkušenosti participantů a jejich rodin bylo realizováno celkem dvanáct polo-strukturovaných rozhovorů v rámci pěti rodin a tyto pak byly analyzovány pomocí metodologie IPA (Interpretativní fenomenologická analýza).

Kompetencie terénnych sociálnych pracovníkov pri sanácii rodiny

Martina Ferri

Centrum Slniečko, n.o.

Poster prináša zistenia z výskumu, ktoré špecifikujú praktické kompetencie terénnych sociálnych pracovníkov vo vzťahu k sanácii rodiny. Cieľ práce zmapovať, identifikovať a reflektovať súbor praktických kompetencií sa naplnil s použitím kvalitatívnej metodológie. Na zber údajov bola použitá kvalitatívna metóda Focus Group (pološtruktúrovaná ohnisková skupina) a pre vytvorenie štruktúry príbehu bola použitá technika „vyložených kariet“. Výberový súbor tvorili terénni sociálni pracovníci z neziskového sektora, ktorí realizujú sanáciu rodiny. Výber participantov bol zámerný vzhľadom na potreby výskumu. Výberový súbor výskumu tvorilo spolu 22 participantov (19 žien a 3 muži). Poster vymedzuje konkrétne praktické kompetencie potrebné pre úspešnú sanáciu.

Záchranárom pod kožu. Trojaký spôsob skúmania istoty a neistoty v rozhodovaní o stave pacienta

Jitka Gurňáková

Ústav experimentálnej psychológie, Centrum sociálnych a psychologických vied, Slovenská akadémia vied v Bratislave

Na príklade istoty/neistoty v rozhodovaní zdravotníckych záchranárov predstavíme aplikáciu troch metód psychologického výskumu (analýzy výkonu, rozhovorov a dotazníkov) v prostredí súťaže Rallye Rejvíz 2015. Do tejto štúdie bolo zapojených 69 posádok ZZS zložených z medikov, záchranárov a lekárov – záchranárov. Integrácia získaných výsledkov naznačuje, že subjektívne prežívaná istota v rozhodovaní je u rôznych typov participantov kvalitatívne odlišná. Kým istota neskúsených súvisí s obmedzeným náhľadom na možné príčiny aktuálneho stavu pacienta, istota skúsenejších sa opiera o analógie z predchádzajúcich zásahov. Istota múdrejších pramení z kombinácie skúseností a vedomostí, ktoré ich nabádajú k vyššej opatrnosti pri stanovovaní jednoznačných záverov o stave pacienta.

Grantová afiliácia: VEGA 2/0080/14: Rozhodovanie v emočne náročných situáciách: Výskum makrokognícií a emócií v paradigme naturalistického rozhodovania

Dodržiavanie hraníc medzi učiteľskou a rodičovskou rolou

Lucia Hargašová

Ústav výskumu sociálnej komunikácie, Slovenská akadémia vied v Bratislave

Príspevok uvádza parciálne výsledky dizertačnej práce o konštrukciách učiteľskej a rodičovskej roly. Približuje, ako spôsoby určovania hraníc medzi osobnou (rodič) a profesionálnou (učiteľ) rolou súvisia s ťažiskovými významami konštrukcie rolí. Vychádzajúc z teórie štruktúrného symbolického interakcionizmu, chápe rolu ako konštrukciu očakávaní na osobu v určitej pozícii a situácii. Pre analýzu boli dôležité koncepty zložky identity, rolového záväzku a významnosti, a ich prepojenosť s emocionalitou. Výskumu sa zúčastnilo 14 učiteľiek, 4 osoby z vedenia školy, 6 detí učiteľov, ktorí poskytli interview. Dáta sa analyzovali pomocou diskurzívnej analýzy zdrojov. Vytvorené stratégie na dodržiavanie

hraníc zahřňali reguláciu verbálneho a fyzického prejavu, obmedzenie priestoru a „protekcie“.

Sladění rodičovství a vědecké kariéry v průběhu doktorského studia – 1. fáze výzkumu

Klára Harvánková

Ústav pedagogických věd, Filosofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Cílem posteru je prezentovat disertační výzkumný projekt, který se věnuje tématu sladění rodičovství a vědecké kariéry v průběhu doktorského studia. Právě období doktorského studia staví mnohé ženy před otázku, jak svoji začínající kariéru skloubit s rolí mateřskou. Výzkumy zaměřené na postavení žen ve vědě mj. poukazují na fakt, že oblast sladění péče o dítě a vědecké činnosti představuje zvláště pro ženy zásadní překážku, která brání ženám pokračovat ve vědecké a akademické kariéře a následně pak vědeckou dráhu opouštějí. Pro připravovaný výzkum byl zvolen kvalitativní výzkumný design. Poster představí první výsledky z realizovaných rozhovorů, které budou dány do kontextu tématu zamýšlené disertační práce.

Grantová afiliácia: Špecifický výzkum: Celoživotní učení v institucionálních souvislostech, kód projektu: MUNI/A/1219/2014

Rozhodovanie o očkovaní – ako ho vnímajú matky a lekári

Mária Hatoková, Jana Bašňáková

Ústav experimentálnej psychológie, Centrum sociálnych a psychologických vied, Slovenská akadémia vied v Bratislave

V centre procesu rozhodovania o očkovaní stojí dieťa. Pohľad rodiča a pohľad pediatra na dobro dieťaťa sa môže líšiť. Ich rozhodovanie vychádza z rozdielnych východísk. Prinášame zistenia z kvalitatívnej analýzy fokusových skupín s 34 matkami a predbežné zistenia z 5 individuálnych rozhovorov s lekármi. Tematickou analýzou sme zistili, že dôležitou súčasťou rozhodovania matiek o očkovaní svojich detí je dôvera alebo nedôvera (k pediatrovi, medicínskemu systému či zdrojom informácií o očkovaní a strach s očkovaním spojený) a vlastná skúsenosť s očkovaním (seba, prvého a ďalších detí). Pre pediatrov je dôležitou

dôvera pacienta v ich odporúčania a korektný vzťah s rodičmi. Očkovanie považujú za základ detského zdravia overený rokmi. V súčasnom strachu z očkovania vidia hlavne vplyv médií.

Grantová afiliácia: APVV-0361-12

Partnerská forma participácie informátorov/iek na výskume

Miroslava Hlinčíková

Ústav etnológie, Slovenská akadémia vied v Bratislave

V mojom príspevku sa zameriam na špecifický vzťah medzi výskumníkom/čkou a informátorom/kou a rozličné problémy s ním spojené. Budem si klásť otázku o tom, ako vyrovnať hierarchický vzťah medzi výskumníkom/čkou a informátorom/kou tak, aby mali obe strany pocít obojstranného úžitku, dôvery a stali sa partnermi vo výskume. V prezentácii sa budem snažiť zamerať na otázky etických dilem vo výskume v kontexte vyvažovania mocenských pozícií výskumníka/čky na príklade výskumného projektu zameraného na skúmanie integrácie ľudí s medzinárodnou ochranou na Slovensku (utečencov).

Grantová afiliácia: VEGA 2/0024/14

Možnosti a limity kvalitatívneho terénneho výskumu v českém penitenciárním prostředí

Zdeněk Chudoba

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Svoji neodmysliteľnou úlohu v ľudských dejinách zastáva inštitúcia väzenia, tj. prostredie, vďaka ktorému sa väčšinová spoločnosť vymedzuje. Väzeňská spoločnosť je veľmi silne stratifikovaná, keďže sa javí pre človeka „zvenčím“ ako nepochopiteľný mikrosvet. Príspevek je venovaný možnostem a limitům terénneho kvalitatívneho výskumu v tuzemských väzniciach z antropologického hľadiska. Zatiaľčo zahraničná literatúra je na toto téma celkom rozsáhlá, v českém prostredí lze hovoriť o jistém deficite. Autor zhodnotí základní přístupy kvalitatívneho výskumu v 1) prípadovej studii, 2) etnografickém výskume, 3) zakotvené teorii a 4) fenomenologickém výskume v oblasti české penologie. Príspevek bude doplněn jednotlivými ukázkami z terénnych výskumů, z nichž na některých autor participoval.

Rituál a úzkosť: Od antropologického výskumu k experimentu (a späť)

Danijela Jerotijević

*Ústav sociálnej antropológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied,
Univerzita Komenského v Bratislave*

Rituály sú prítomné v každej ľudskej skupine a bez ohľadu na ich rôznorodosť je možné nájsť niekoľko spoločných črt (rigídnosť, opakovanie, nezmyselnosť). V antropológii sa už od čias B. Malinowského objavuje tvrdenie, že minimálne niektoré náboženské rituály sú reakciou na situácie, ktoré spôsobujú úzkosť a neistotu. Tento postoj bol síce široko akceptovaný, ale dlho nebol experimentálne overený. Psychológia zase svoju pozornosť zameriava skôr na individuálne ritualizované správanie. Príspevok priblíži antropologický výskum, ako aj výsledky experimentálnej štúdie venovanej tejto problematike. Cieľom je teda poukázať na výhodu použitia kombinovaných metód v antropologickom výskume.

Grantová afiliácia: Grant APVV-14-0431 „Antropológia vylúčenia a integrácie: Slovensko v kontexte európskych transformácií“

Proč nám informanti „lžou“?

Alena Kajanová, Tomáš Mrhálek

*Katedra sociální práce, Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích*

Při výzkumu marginalizovaných skupin dochází často k různým formám zkreslení. Jednou z nejčastěji presentovaných je poskytování nepravdivých informací komunikačními partnery. Jako důvod je uváděna například obava z restrikcí, či snaha působit „v lepším světle“. V našem příspěvku představujeme alternativní pohled na tuto situaci, kdy u marginalizovaných dochází ke zkreslení informací v důsledku adaptačních strategií, nikoli jako prvoplánová snaha zmást výzkumníka. Příspěvek reflektuje dlouholeté poznatky z terénních výzkumných šetření marginalizovaných skupin.

Situační analýza jako rámec interdisciplinárního bádání

Jan Kalenda

Centrum výzkumu, Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati v Zlíně

Tento příspěvek představuje situační analýzu jako vhodný rámec pro rozvoj interdisciplinárního bádání ve vědách o člověku. Text argumentuje, že i přesto že je interdisciplinární výzkum považován za kýženou badatelskou praxi, není ve skutečnosti příliš rozvíjen. K tomu dochází nejenom z důvodů institucionálních překážek, ale také proto, že většina oborů doposud nedisponovala vhodným teoreticko-metodologickým rámcem, který by mohl v jednom okamžiku sjednocovat jak různá teoretická východiska, tak především metodologické postupy. Situační analýza, která vychází z prací autorů druhé generace zakotvené teorie má právě k takovéto funkci ideální předpoklady.

Využívanie expertného poznania a skúseností poradnými orgánmi obecnej samosprávy

Daniel Klimovský

Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Príslušná právna úprava požaduje, aby obecné zastupiteľstvá v slovenských podmienkach zriaďovali vlastné poradné orgány. Tieto poradné orgány, nazývané ako komisie obecných zastupiteľstiev, majú kolektívny charakter a zahŕňajú nielen poslancov obecných zastupiteľstiev, ale tiež externých poradcov, napr. bežných občanov či expertov (odborníkov). Účasť expertov v týchto poradných orgánoch je príležitosťou na transfer tzv. expertného poznania a skúseností do rozhodovacích procesov. V tejto súvislosti je tento príspevok zameraný na využívanie takéhoto poznania a skúseností v rozhodovacích procesoch vybraných komisií. Cieľom je poukázať na nesystematickosť využívania expertného poznania a skúseností v praxi, ako aj na súvisiace limity verejných rozhodovacích procesov.

Grantová afiliácia: APVV-0880-12: Využitie poznania pri príprave dokumentov v tvorbe verejnej politiky

Sebepoškozující chování u mládeže v souvislosti s poruchami chování

Katarína Kolaříková

Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Sebepoškozování je častý problém dětí umístěných v etopedických zařízeních. Cílem práce je zmapovat výskyt, faktory a způsoby sebe-poškození a popsat alternativní techniky redukce tohoto chování a jejich úspěšnost. Analyzovala jsem 1) dokumentaci deseti sebepoškozujících se dětí ve věku 12-17 let, žijících v dětském domově se školou nebo dětském diagnostickém ústavu; 2) obsahy rozhovorů se 4 pracovníky těchto zařízení. Z předběžných výsledků kvalitativní analýzy dokumentů i rozhovorů vyplývá, že toto jednání si děti přinášejí již ze svého narušeného rodinného prostředí; že většinou vykazují asociální a antisociální poruchy chování; že alternativní metody redukce se zatím nikdo neodvážil využít, ač se objevují drobné náznaky pokusů, jako je sandtray.

Role pohádky v kognitivním vývoji dětí

Jan Krása (1), Martin Švanda (2)

(1) Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, (2) A-kluby, Brno

Pohádka patří do světa předškolních i mladších školních dětí. Děti se s pohádkami seznamují zhruba v době, kdy vcházejí do předoperačního stádia vývoje intelektu, tedy v době, kdy si začínají utvářet mentální reprezentace světa a objektů v něm. Vzdělávání v předškolním věku děti směřuje (nebo by mělo) k výuce vědeckých pojmů na základní škole. Ovšem pohádku nelze považovat za jakýkoli předstupeň vědeckého poznání světa. Jakou má tedy pohádka roli v dětském světě? Jakou roli má v jeho vývoji a vzdělávání? Na tyto a podobné otázky chtějí autoři nalézt odpovědi ve výzkumu dětského vyprávění pohádek. Příspěvek předkládá výsledky předvýzkumu, v němž 26 dětí předškolního a mladšího školního věku vyprávělo pohádky. Autoři k analýze zaznamenaných pohádek přistupují z pozic kognitivní psychologie. Protože jsou tradiční kvalitativní metody analýzy dat v kontextu vyprávěných pohádek nepou-

žiteľné, snaží sa autoři náležť pomoci kombinace kvalitativních a kvantitativních metod věkově citlivé znaky vyprávění.

Tablety v Európe pre deti predškolského veku: Klúčové body z výskumu a praxe

Natalia Kucirkova

Manchester Metropolitan University

Mobilné technológie ako iPady, tablety Samsung či Google Chromebook sa stali dôležitou novou súčasťou tried na celom svete. Tieto technológie sú prenosné, intuitívne na používanie, multimediálne (so zabudovaným mikrofónom, kamerou, klávesnicou) a sú k dispozícii s množstvom softvérových programov vyvinutých pre edukačné účely. No nakoľko sú tablety skutočne edukatívne? Čo si o nich myslia učítelia a rodičia? Prinášajú našim deťom niečo nové alebo sú len najnovším módnym trendom s minimom výhod, ktoré by boli podložené výskumami? V tejto prednáške ponúknem prierez súčasnej literatúry týkajúcej sa edukačného využitia tabletov s dôrazom na vedecké poznatky z kvalitatívnych a kvantitatívnych štúdií z USA a Veľkej Británie. Poznatky a klúčové informácie zhrniem do praktických bodov pre učiteľov, akademikov a všetkých tých, ktorí realizujú edukačné procesy v školách.

Príbehy o písaní: Subjektívne skúsenosti s procesom terapeutického tvorivého písania

Zuzana Kucharová

Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

Poster predstaví výsledky naratívneho kvalitatívneho výskumu. Cieľom výskumu je porozumieť ako autorky so skúsenosťou s duševným ochorením vytvárajú zmysel svojich skúseností s písaním terapeuticky ladených textov. Ako metóda na získanie dát bol použitý pološtruktúrovaný autobiografický rozhovor s 3 autorkami. Priebeh rozhovoru bol facilitovaný otázkami na významné udalosti zo života autoriek spojené s písaním a otázkami na proces písania vybraných textov. Výsledky ukazujú, že autorky vnímajú písanie ako nástroj na vyjadrenie a spracovanie emočne nabitého zážitku, rozvoj seba-akceptácie a sebarealizácie, utrie-

denie a formulovanie myšlienok, reflexie a vyjadrenia hodnôt a postojov, učenie sa o sebe i druhých a rekonštrukciu identity.

Formativní hodnocení: Vícepřípadová studie

Veronika Laufková

Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Příspěvek vychází z hodnocení pro formativní účely (assessment for learning a assessment as learning; např. Wiliam, 2011). Jeho cílem je popsat reálnou podobu implementace formativního hodnocení (FH) ve výuce na českých školách a zjistit postoje žáků k této podobě implementace na základě vícečetné případové studie. Kteriální vzorkováním bylo zahrnuto do výzkumu 6 ZŠ. Metody sběru dat sestávaly z pozorování; individuálních rozhovorů s učiteli, ohniskové skupiny s žáky a obsahové analýzy dokumentů. Pro otevřené kódování a cross-case analýzu byl využit program MAXQDA 11. K posílení validity bylo uplatněno pět druhů triangulace. Výsledky poukazují malé povědomí o FH mezi učiteli, nesystematické uplatňování metod a tomu odpovídající rozpačité přijetí ze strany žáků.

Grantová afiliácia: GA ČR; 15-19158S; Formativní hodnocení žáků prostřednictvím vzdělávacích cílů

Kvalitativní výzkum v pregraduální přípravě učitelů: Studenti v roli výzkumníků

Kateřina Lojdová

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek mapuje možnosti využití kvalitativního výzkumu v pregraduální přípravě učitelů. Zaměřuje se zejména na zplnomocnění studentů k realizaci kvalitativního výzkumu. Představíme výzkum interakce studentů učitelství se žáky v průběhu praxe. Výzkumnými metodami byly focus group s deseti studenty učitelství a narativní výpověď žáku o zážitcích se studentem učitelství. Čtyři participanti z focus group (studenti učitelství) byli zároveň členy výzkumného týmu. Data zpracovávali pro účely publikace kapitoly v monografii, prezentace na konferenci a také pro svoji diplomovou práci. Na základě reflexe tohoto výzkumného

projektu studenty učiteľstvá a vedúci projektu bude diskutovaná využiteľnosť kvalitatívneho výskumu vo vysokoškolskom vzdelávaní k propojení výuky a výskumu. Realizovaný výskumný projekt bude predstavený ako jedna z ciest k realizácii research based education na vysokej škole.

Grantová afiliácia: GA13-24456S Moc ve školních třídách studentů učitelství

Etnografická? Antropológia vo filme

Soňa G. Lutherová

Ústav etnológie, Slovenská akadémia vied v Bratislave

Sociálna antropológia je disciplínou uväznenou v slovách. Vizuálne metódy pritom prinášajú sociálnym vedcom osobitý vzhľad, aký iné metódy sprostredkovať nemôžu. Napriek dostupnosti audiovizuálnych technológií a ich potenciálu osloviť širokú verejnosť, sú však vo vede využívané len zriedka. Pri tvorbe antropologických filmov sa vizuálni antropológovia potýkajú so špecifickými etickými a metodologickými dilemami, najmä v kontexte ich autorskej subjektivity/objektivity. Otázkou zároveň zostáva, čo antropologické filmy robí osobitými – etnografickými. Autorka problém analyzuje prostredníctvom vlastnej tvorby, ale aj v konfrontácii s inými slovenskými dokumentárnymi tvorcami. Mnohé dilemy sú pritom relevantné aj vo vzťahu k iným – „konvenčnejším“ sociálno-vedným výstupom.

Grantová afiliácia: Projekt VEGA, Rodinné histórie. Medzigeneračný prenos reprezentácii politických a sociálnych zmien

Od „puzzling“ k „powering“: Ako verejná správa pri rozhodnutiach narába s heterogénnymi formami poznania

Martina Maczalová (1), Michal Sedlačko (2)

(1) Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave, (2) Public Management, Univerzita aplikovaných vied FH Campus Wien, Viedeň

Skúmame, ako úradníci ústrednej štátnej správy v tieni neustálej neistoty navigujú procesom administratívneho rozhodovania, v ktorom sa stretávajú rôznorodé – a konfliktné – substantívne a performatívne formy poznania a odbornosti (t.j. individuálna „intuícia“, formálna technická odbornosť, interobjektívne „objekty poznania“ alebo organizačné poz-

nanie, ale aj inscenácia, vyjednávanie a stabilizácia tvrdení a aktov nárokových si legitimitu poznania). Prípacom je hodnotenie vplyvov na životné prostredie infraštruktúrneho projektu, metódami sú hĺbkové rozhovory a oficiálne dokumenty, vyhodnocované obsahovou analýzou. V priebehu procesu existuje reťazec vzájomnej následnosti dokumentov, pričom v priebehu reťazca prekladov pomaly miznú substantívne prvky, na ktorých stoja tvrdenia nárokové si legitimitu poznania. Vidíme tak postupnú premenu expertnej logiky na logiku byrokratickú, dokonca produkciu špecifických typov nevedomosti, kde sa nedostatok argumentatívnej sily nahrádza inými druhmi moci.

Skúsenosti s tabletmi v slovenských a českých školách

Radomír Masaryk (1), Aleš Neusar (2), Ján Machaj (3)

(1) Ústav aplikovanej psychológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave, (2) Katedra pedagogické a školskej psychológie, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě, (3) Edulab, Bratislava

Aký je reálny dosah digitálnych technológií v škole? V školskom roku 2013/14 sme realizovali výskum v 10 slovenských základných a stredných školách: 103 rozhovorov so žiakmi, 23 s učiteľmi, a 10 návštev modelových hodín. V roku 2014/15 sme realizovali výskum v 12 školách v Českej republike so 120 rozhovormi so žiakmi, 44 rozhovormi s učiteľmi a 15 návštevami modelových hodín. Výsledky naznačujú značný potenciál technológií, ale aj určité podmienky, ktoré je pre účelnosť týchto technológií potrebné dodržať. Tablety môžu priniesť skutočne inkluzívne vzdelávanie s aktívnym zapojením študentov, a umožňujú učiteľom okamžite získavať spätnú väzbu od žiakov. V príspevku rozoberáme niektoré metodologické otázky výskumu, praktické závery (vrátane odporúčaných postupov dobrej praxe), ako aj dosah projektu na školskú prax a ďalšie nadväzujúce projekty.

Grantová afilácia: Zber dát podporili EDULAB, n. o., Bratislava a EDUKační LABORatoř, Praha

Cesta do hlubin učitelovy duše: IPA jako metoda poznávání pojetí výuky u studentů učitelství

Eva Minaříková, Blanka Pravdová

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek má za cíl představit využití metody interpretativní fenomenologické analýzy (IPA) v kontextu pedagogického výzkumu pojetí výuky u studentů učitelství. Na příkladu jednoho studenta bude ilustrováno, jak IPA (v kombinaci se sběrem dat pomocí rozhovoru vedeného čistým jazykem) pomáhá pochopit, jakým způsobem student učitelství přemýšlí o výuce. Provedené analýzy odhalují hloubku a spletnost vztahů jednotlivých elementů pojetí výuky (žáci, obsah, cíle, ...), dynamiku a determinanty jejich vývoje i nestejnomyšlnost jejich propracovanosti a zexplicitnění. Ukazuje se, že i přes tradiční výuku, kterou prošel v průběhu vlastního vzdělávání, a tradiční vzor v podobě cvičného učitele je student učitelství na cestě ke konstruktivistickému pojetí výuky.

Grantová afiliácia: GA13-20049S

Porovnanie vzťahu expertného a laického poznania pri tvorbe zdravotnej politiky na Slovensku: Prípadová štúdia z oblasti očkovania

Roman Mužik, Katarína Števo

Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Do tvorby verejnej politiky čoraz viac vstupuje poznanie, ktoré prispieva k racionalizácii tohto procesu. Príspevok je zameraný na zdravotnú politiku, kde na prípadovej štúdii z oblasti očkovania sleduje vzťah medzi expertným a laickým poznaním a ich využitie v tvorbe verejnej politiky. Tento vzťah je mapovaný kvalitatívnym výskumom. Na základe textovej analýzy relevantných dokumentov a pološtruktúrovaných rozhovorov s nositeľmi poznania analyzujeme spoločné znaky, rozdiely a limity oboch typov poznania. Cieľom príspevku je okrem teoretického rozpracovania vzťahu expertného a laického poznania aj priniesť pohľad na

možný prístup k meraniu prenosu týchto poznání a mieru ich využitia pri tvorbe verejnej politiky.

Grantová afiliácia: Tento príspevok je výsledkom výskumného projektu, ktorý bol podporený Ministerstvom školstva v rámci APVV grantovej schémy č. APVV-0880-12 "Využitie poznania pri príprave dokumentov v tvorbe verejnej politiky"

Nové možnosti vedení hlbokového rozhovoru v kvalitatívnom výskumu

Jan Nehyba, Petr Svojanovský

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Cílem příspěvku je představit specifický způsob vedení hlbokového rozhovoru, který se pohybuje na hranici mezi pozicí první a druhé osoby (Varela & Shear, 1999). Poukazujeme přitom na posun od obecného zkoumání zkušenosti k mikrostruktuře zkušenosti. Tato metoda vychází především z konceptu symbolického modelování (Lawley & Tompkins, 2000), který obohacujeme o vybrané techniky vycházející z různých teoretických konceptů, např. aktivní budování a udržování emocionálního vztahu s participantem či stabilizace pozornosti participanta (Petitmengin, 2002). Potenciál metody jsme ověřovali během cca 40 rozhovorů při výskumu tacitních znalostí u studentů učitelství. Na základě těchto zkušeností upozorníme na benefity, ale také praktické obtíže spojené s využíváním představované metody.

Grantová afiliácia: GA ČR 13-200496 Osvojování tacitních znalostí studenty učitelství v průběhu jejich pedagogické praxe

Tablety a zavádění modelu výuky 1:1

Ondřej Neumajer

Katedra informačních technologií a technické výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Příspěvek se pokusí přiblížit dva projekty ověřující zavádění tabletů v základních školách: Vzděláváme pro budoucnost (Microsoft) a Škola na dotek (Praha 6). Bude popsán průběh a metody těchto ověřování a především vybraná zjištění. Součástí příspěvku bude i přiblížení

aktuální situace v oblasti mobilních dotykových zařízení ve vzdělávání v ČR.

Frajeři, rapeři a propadlíci: Etnografie etnicity a etnizace v desegregované školní třídě

Jana Obrovská

Katedra sociologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

Cílem příspěvku bude prezentace výstupů výzkumu etnicity ve dvou desegregovaných třídních kolektivech navštěvovaných romskými a majoritními žáky. Výzkum jsem koncipovala jako etnografii kontextů, situací a promluv, v nichž etnicita v každodennosti školních tříd vystupuje na povrch. Etnicitu jsem pojímala jako vztahovou, vyjednávanou a ustavovanou kategorii, která se kříží s jinými identitami (gender, věk, kamarád apod.). Zaměřovala jsem se zejména na její roli během interakčních rituálů, symbolicky intenzivních událostí, přítomných jak v přestávkové kultuře, tak ve výukovém interakčním řádu. Na pozadí etnografického popisu dynamiky etnicity analyzuji pozici romských žáků ve třídních kolektivech, jejichž jinakost se stává jak předmětem vylučování, tak prostředkem k sebezpozování.

Grantová afiliácia: Vzdělávací strategie dětí migrantů a dětí z etnických menšin (P404/12/1478), Grantová agentura ČR

Mapovanie služieb a potrieb žien so skúsenosťou so sexuálnym násilím

Zuzana Očenášová, Daniela Košecká

Koordináčno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie - IVPR, Bratislava

Štúdia sa zaoberá skúsenosťami žien so sexuálnym násilím a mapovaním existujúcich služieb na Slovensku. Vznikla na základe kvalitatívneho výskumu realizovaného formou pološtruktúrovaných rozhovorov so siedmymi ženami s priamou skúsenosťou so sexuálnym násilím, deviatimi reprezentantkami pomáhajúcich profesií a jednej fókusovej skupiny s mimovládnyimi organizáciami venujúcimi sa ženám zažívajúcim násilie. Pri dizajne výskumu sme sa inšpirovali feministickým a komunitným prístupom. Analýza dát vychádzala z princípov zakotvenej teórie. Je to v sú-

lade s teoretickými východiskami považujúcimi sexuálne násilie za spoločenský, rodovo podmienený problém. Výsledky štúdie poukazujú na vážne nedostatky zo strany existujúcich služieb vytvárajúcich bariéry pre ženy, ktoré majú potrebu dané služby využiť.

Grantová afiliácia: Národný projekt Podpora eliminácie a prevencie násillia na ženách, Inštitút pre výskum práce a rodiny

Model lingvistických kategórií v kontexte výskumu jazykovej reprodukcie predsudkov na Slovensku

Alexandra Ostertágová

Katedra psychológie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Výskum jazykovej reprodukcie predsudkov voči rôznym sociálnym skupinám má v sociálnej psychológii na Slovensku niekoľkoročnú tradíciu. Väčšina týchto prác využíva kvalitatívne prístupy založené na analýze diskurzu. Sociálna psychológia však ponúka aj možnosti kvantifikácie jazykovej diskriminácie prostredníctvom modelu lingvistických kategórií (LCM) G. Semina a K. Fiedlera. Cieľom príspevku je sumarizovať sociálno-psychologický výskum jazykovej reprodukcie predsudkov voči marginalizovaným skupinám na Slovensku, uvažovať o možnostiach integrácie LCM a diskurzívne orientovaných prístupov a demonštrovať takúto analýzu na príklade politických diskusií o novele zákona o poskytovaní dávky v hmotnej núdzi, ktoré sprevádzalo negatívne zobrazovanie rómskej menšiny.

Grantová afiliácia: VEGA 1/0573/15

Řízené uzavřené online komunity jako kvalitativní výzkumný nástroj

Hana Pacáková

Millward Brown / Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

Ve svém příspěvku bych ráda představila pravidla a možnosti v českém a slovenském prostředí dosud poměrně málo využívaného výzkumného nástroje řízených online komunit. Řízené online komunity mají stejně jako jiné metody kvalitativního výzkumu svá vlastní pravidla organizace a provádění výzkumné metody, díky kterým je možné pomocí této metody získat jedinečný vhled do chování, jednání a rozhodovacích

procesů vybrané cílové skupiny. V rámci příspěvku bych ráda ukázala výhody a omezení a specifická pravidla organizace dlouhodobé řízení uzavřené online komunity a ukázala jaký typ dat a informací je možné z takové komunity získat na případové studii výzkumné online komunity o 60 respondentech, která již funguje déle než 13 měsíců.

Empirický pohľad na ľudskú prirodzenosť, jedinečnosť a humánnosť

Vlasta Paholíkova, Jana Plichtová

Katedra psychológie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

V príspevku prezentujeme tematickú analýzu odpovedí na tri nasledovné otázky: Čo robí človeka človekom? Aké sú univerzálne črty človeka? V čom spočíva ľudskosť? Cieľom analýzy bolo detailnejšie rozlíšiť významové odtiene, v akých sa „ľudskosť“ v bežnej reči slovenských študentov a študentiek používa. Následne sme porovnali hlavné kategórie významov identifikovaných u slovenských študentov/tiek s dvomi koncepciami ľudskosti ako ich identifikoval Haslam (2006). Kým prvá koncepcia človeka je romantická, zdôrazňuje emocionalitu a vôľu, druhá kladie dôraz na racionalitu a kultivovanosť. Analýza významov, v akých sa o ľudskosti uvažuje, je dôležitá pre analýzu toho, v akom zmysle členov vonkajších skupín považujeme za menej humánnych.

Grantová afiliácia: VEGA 1/0573/15

Etnografia rizikovej časti gynekologicko-pôrodnického oddelenia: Organizácia práce, riziko a disciplinárna moc

Zuzana Pešťanská

Katedra etnológie a muzeológie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Cieľom príspevku je popísať (i) ako súvisí organizácia práce na nemocničnom oddelení s vnímaním rizika u tehotných žien, a (ii) akú úlohu v tomto vzťahu zohrávajú morálne emócie strachu a viny. Analyzovaný materiál bol zozbieraný počas ročného etnografického výskumu na

gynekologicko-pôrodnickom oddelení. Pri výskume boli použité nasledujúce kvalitatívne metódy:

- a) nezúčastnené a polozúčastnené pozorovanie
- b) etnografické interview s tehotnými ženami a zdravotníckym personálom

Materiál bol spracovaný formou doménovej analýzy. Interpretácia bola rámcovaná teóriou Mary Douglas a morálnych emócií Moral Foundation Theory, a konceptom moci Michela Foucaulta. Hlavným zistením je, že riziko tvorené organizáciou práce pôsobí ako technológia disciplinačnej moci.

Grantová afilácia: Grant Mladých UK G-15-089-00 Reprezentácie ženského tela: ženské telo v reprodukčnom procese; Grantová úloha VEGA 1/0035/14 Reflexia telesnosti v životnom cykle ženy

Sandspiel ve výzkumném kontextu: Mapování potřeb dětí vyrůstajících v ústavní výchově

Barbora Petránková

*Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita
v Brně*

Finálním cílem výzkumu je zmapování potřeb dětí vyrůstajících v ústavní výchově (ÚV), tak jak je samy vnímají a artikulují. Příspěvek prezentuje výstupy pilotní části projektu, která se soustředí na exploraci výzkumného potenciálu metody Sandspiel. Ta je zde použita v kombinaci s polostrukturovaným rozhovorem. Zkoumání probíhá za pomoci vodítek postmoderní kolaborativní praxe, opírá se především o teorii attachmentu a předchozí výzkumy metody Sandspiel. Do pilotní části výzkumu je zahrnuto 6 dětí vyrůstajících v ÚV, ve věku od 6 do 15 let. Zjištění popisují potenciál v nacházení a utváření významů, možnosti vícenásobné reflexe, intenzivní smyslové a fyzické zapojení do procesu. K diskusi jsou nabídnuty nástrahy využití této metody pro výzkumné účely.

„Viacvrstvosť výpovedí“. Kvalitatívny výskum, metódy, roly, interaktivita

Tatiana Podolinská

Ústav etnológie, Slovenská akadémia vied v Bratislave

Príspevok vychádza z autorkiných výskumov naratívov o strašidelných bytostiach (historias de miedo y asusto) v lokalite Uaxactun v Guatemale v rokoch 2009 až 2015. Autorka si všíma viacvrstvosť a kontext príbehov, ich šírenie, kriticky reflektuje svoju pozíciu ako roly aktérky a výsledný príbeh ako interaktívne dielo rozprávača, výskumníka a výskumnej situácie.

Grantová afiliácia: APVV-0864-12

Mobilizácia laického poznania do expertnej argumentácie: Prípadová štúdia obhajoby práva na prirodzený pôrod v slovenskom zdravotníctve

Alexandra Poláková Suchalová, Katarína Staroňová, Roman Mužík

Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Cieľom príspevku je identifikovať faktory vplývajúce na zmenu vnímania laického poznania odborníkmi a tvorcami politik v danej oblasti tak, aby laické poznanie bolo vnímané ako vedecky relevantné a aby jeho výsledky boli prenesené do existujúcej praxe. Príspevok sa zaoberá zmenou vnímania laického poznania v prostredí pôrodníctva na Slovensku, konkrétne v oblasti zdravotnej starostlivosti v gravidite, pôrode a šestonedelí. Táto oblasť je rodičkami v posledných rokoch vystavená výraznej kritike. Volanie laikov po zmene zaužívaných metód v oblasti pôrodníctva na Slovensku, pôvodne založené iba na skúsenosti rodičiek z pôrodu, postupne nadobúda vedeckejší rozmer. Prípadová štúdia využíva interpretatívnu analýzu (Latour, Gottweis).

Grantová afiliácia: APVV-0880-12 grant Ministerstva školstva „Využitie poznania pri príprave dokumentov v tvorbe verejnej politiky“

Kvalitatívny výskum sviatkov: Banskoštiavnicke Salamandrové dni **Katarína Popelková, Juraj Zajonc**

Ústav etnológie, Slovenská akadémia vied v Bratislave

Príspevok sa zaoberá kvalitatívnym výskumom, ktorý bol aplikovaný pri štúdiu mestského sviatku Salamandrové dni ako príkladu súčasného komplexu rituálov, odkazujúceho sa na historické tradície. Objasňuje metodický postup založený na pozorovaní, z ktorého vychádza zhustený etnografický popis s následnou kvalitatívnou a sociokultúrnou interpretáciou sledovaných javov. Opísaný prístup bol aplikovaný s cieľom sledovať sociálne ukotvenia rituálu v konkrétnom lokálnom spoločenstve a identifikovať ich funkcie na rozličných sociálnych úrovniach.

Grantová afiliácia: Projekt VEGA 2/0088/14 Rituálne správanie ako strategický nástroj skupinovej identifikácie: Sociálne a kultúrne kontexty súčasných sviatkov na Slovensku

Profesní sebepojetí studentů učitelství: Výsledky kvalitativního výzkumu

Blanka Pravdová

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek prezentuje výsledky kvalitativního výzkumu věnovaného profesnímu sebepojetí studentů učitelství (N=204) Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Multimethodický přístup k získávání dat ověřil volnou výpověď jako validní nástroj pro zkoumání profesního sebepojetí a umožnil formulovat zakotvenou teorii (Corbin a Strauss, 1999) vztahující se k procesu utváření profesního sebepojetí. Ta vymezuje jeho klíčové faktory a tři fáze: seznamování s rolí učitele; konfrontaci ideálního a požadovaného já s já skutečným; a transformaci, kdy student učitelství proměňuje své původní prekoncepce ve vlastní koncepci učitelství a učení.

Multikulturalismus v pedagogické praxi: Rozvoj tolerantní, nebo xenofobní společnosti?

Michal Prokeš, Barbora Viktorová

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

V příspěvku se zaměřujeme na prezentaci výsledků našeho kvalitativního výzkumného šetření. Uskutečnili jsme 30 polostrukturovaných rozhovorů s pedagogy ze základních a středních škol v Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském kraji s cílem zmapovat jejich názory a postoje k ideám multikulturalismu a multikulturní výchovy. Zkoumali jsme také způsoby implementace multikulturních témat do každodenní pedagogické praxe. Pojdnáme o námi zvolené metodologii, o výběru respondentů i o analytickém zpracovávání výzkumných dat pomocí softwaru Atlas.ti. Výzkum mj. odhalil redukcionistické pojetí multikulturní výchovy jako seznámení se s odlišnými kulturami, aniž by zahrnovalo jiné formy jinakosti (např. sociální status, sexuální orientaci, fyzické postižení apod.).

Grantová afiliácia: specifický vysokoškolský výzkum - studentská grantová soutěž, číslo projektu: IGA_FF_2014_099

ADHD u klientů terapeutických komunit pro drogově závislé – genderové srovnání výsledků na základě pilotní studie

Eva Rubášová

Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Východiska: Studie se zabývá problematikou ADHD u klientů léčených v terapeutických komunitách pro uživatele ilegálních návykových látek na základě gender srovnání – problematika ADHD je zkoumána z hlediska prevalence, vlivu na osobnost a z hlediska komplikací v léčbě. Cíl: popsat gender specifika u klientů s ADHD a bez ADHD. Metodologický rámec: Kvalitativní výzkumný plán. Metody sběru dat: Klinické inventáře k diagnostice ADHD podle WURS-61, ASRS v 1.1 (sebeopuzovací škály pro klienty) a CTQ (dotazník pro terapeutu) Metody analýzy dat: Deskriptivní přístup v kombinaci s užitím clusterové analýzy, metody zachycení vzorců a metody kontrastů a srovnávání. Soubor: 76 klientů z 6 terapeutických komunit. Výsledky: Muži zejm. s ADHD vykazují

četnější komplikace v období dětství i dospělosti, vysoký počet předčasných ukončení léčby a opakovaných léčebných pokusů. U žen s ADHD se vyskytují často duální diagnózy a velmi raný věk prvního užití NL.

Grantová afiliácia: Projekt GAČR, reg. č. 14-07822S

Zhodnotenie modelu rozhodovania založeného na rozpoznaní a príčiny chýb pri jeho používaní

Martin Sedlár

Ústav experimentálnej psychológie, Centrum spoločenských a psychologických vied, Slovenská akadémia vied v Bratislave

Cieľom tohto príspevku je prezentovať výhody a nevýhody modelu rozhodovania založeného na rozpoznaní spolu s možnými príčinami chýb, ktoré vyplývajú z jeho používania. Tento model opisuje, ako profesionáli využívajú svoje skúsenosti pri rozhodovaní sa v dynamických reálnych situáciách pod časovým tlakom. Jednou z jeho výhod je rýchle generovanie a implementovanie uspokojivej možnosti a potreba menšej kognitívnej námahy v porovnaní s analytickým rozhodovaním. Medzi jeho limity patrí napr. to, že opisuje individuálne rozhodovanie, a tak nemôže byť priamo aplikovaný na tímové rozhodovanie a ani na všetky pracovné oblasti. Hlavnou príčinou chýb pri jeho používaní je nedostatok skúsenosti. Kvalita naturalistických rozhodnutí môže byť tiež znížená vplyvom stresu a neistoty.

Grantová afiliácia: Táto práca bola podporená grantom VEGA2/0080/14 Rozhodovanie v emočne náročných situáciách: Výskum makrokognícií a emócií v paradigme naturalistického rozhodovania

Tematický výzkum v proměnách času: Stáří v chudobě jako téma kvalitativního výzkumu

Zdeňka Slámová, Romana Lukášová

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Príspevek se zaměří na změny výzkumných přístupů aplikovaných v sociologickém studiu stáří a chudoby. Autorky se zajímají o prosazení kvalitativního přístup v oblasti, v níž dosud převažovaly spíše výzkumy

kvantitatívni. Mapujú vývoj argumentů a „reakce“ výzkumníků na výzvy k uplatnění kvalitativní metodologie u tohoto tématu. Ve vztahu k samotným kvalitativním studiím v této oblasti podávají autorky přehled užitých paradigmat, epistemologie a metod. Pokusí se o evaluaci těchto studií s ohledem k teoretickému rámování, ale i k analýze dat, reliabilitě a validitě, adekvátnosti vzorkování, etickým aspektům výzkumu. Základem analýzy budou empirické studie na dané téma publikované v posledních 15 letech. Pozornost bude také věnována výzkumu Stáří v chudobě, na němž autorky aktuálně participují.

Grantová afiliácia: Integrovaný sociálně vědní výzkum, číslo projektu IGA_FF_2015_035

Tvorba verejnej politiky na základe dôkazov: Aká je úloha analytických centier?

Katarína Staroňová

Ústav verejnej politiky, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Tvorba verejnej politiky na základe dôkazov (EBPM) je súčasťou medzinárodného hnutia, ktoré uprednostňuje „racionálny“ prístup k rozhodovaniu. Jeho základom je snaha o získanie informácií, dát a faktov pomocou rigidných analytických metód. V tomto príspevku sa snažíme o analýzu spôsobu akým myšlienka EBPM bola prenesená do prostredia Slovenska a inštitucionalizovaná v organizačných jednotkách centrálnych úradov vlády – tzv. analytické centrá a ako tieto centrá fungujú.

Grantová afiliácia: Tento príspevok je výsledkom výskumného projektu, ktorý bol podporený Ministerstvom školstva v rámci APVV grantovej schémy č. APVV-0880-12 "Využitie poznania pri príprave dokumentov v tvorbe verejnej politiky"

Ako skúmať sociálnu hierarchiu v detskej rovesníckej skupine?

Zuzana Stoláríková

Ústav sociálnej antropológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave

Výskumy hierarchie v detských vrstovníckych skupinách analyzujú viacero spôsobov hierarchického usporiadania (Strayer & Strayer, 1976; Savin-Williams, 1980; LaFreniere & Charlesworth, 1983; Schaefer et al.,

2010). Štúdia má za cieľ preskúmať dynamiku detskej vrstovnickej skupiny (20 predškolských detí vo veku päť až šesť rokov) v dlhšom časovom období (deväť mesiacov). Zároveň predkladá výsledky testovania troch metód: 1) hrubého rozdielu početnosti „výhier“ a „prehier“, 2) Davidovho skóre a 3) Elo skóre. Výsledky Elo skóre sú čiastočnou odpoveďou na to, ako sa detská skupina vyvíja a mení v čase. Výskum kombinuje štandardné metódy sociálnej antropológie (dlhodobé zúčastnené pozorovania, rozhovory) kognitívnej psychológie a etológie.

Grantová afiliácia: UK80/2015 Dynamika sociálnej štruktúry v detskej rovesníckej skupine

Esencialistická racionalita v Popperovë teorii vëdy a její možné dopady na bezespornost teorie

Ondřej Stulík

*Katedra politologie a mezinárodných vztahů, Fakulta filozofická,
Západočeská univerzita v Plzni*

K. R. Popper se ve své filozofii vědy opírá o racionalitu a „obvyklé“ sociální jednání. Analytickým zjištěním autora je neudržitelnost Popperem projektované esenciální racionality a nulové metody. Cílem příspěvku je nabídnout alternativu k Popperově kritickému racionalismu a nulové metodě v podobě sociální hermeneutiky a analýzy metafor. Alternativní perspektiva a metoda analýzy metafor nabídnou překročení Popperova způsobu prověřování bezespornosti, především v oblasti empirické testovatelnosti. Empirická testovatelnost teorie by se měla odvíjet od diskurzivních praktik zjistitelných mj. pomocí analýzy metafor, nikoliv od „dané“ racionality a obvyklého sociálního jednání. Skrze analýzu metafor je možné přispět k demarkaci mezi teorií a ideologií propojením zdrojové oblasti zdánlivé teorie s cílovou oblastí určenou diskurzivními praktikami, která vypovídá o esencialismu teorie. Esencialismus může být považován za znak ideologie či připuštění plné objektivity. Přínosem příspěvku by byl návrh analytického postupu k odhalování ideologie (či připuštění plné objektivity) v sociálních teoriích prostřednictvím analýzy metafor.

Co dělá žák, který nemluví?

Petr Sucháček

Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek vychází z našeho akčního výzkumu zaměřeného na implementaci prvků dialogického vyučování (Alexander, 2006) do výuky v běžných třídách druhého stupně české základní školy. Snažíme se navýšit podíl času, který žáci ve výuce vyplňují svými replikami. Empirické nálezy potvrzují tezi vycházející z Vygotského, že více příležitostí ke komunikaci znamená rychlejší a kvalitnější internalizaci vědění. Při videostudiích výuky a následných analýzách prepisů jsme zaregistrovaly skupinu žáků, kteří se zapojují do výukové komunikace minimálně. Příspěvek představuje výsledek analýzy videí zachycujících „tiché žáky“ (v 9 hodinách méně než minuta verbální aktivity) jedné třídy a to typologii jejich chování ve výuce.

Grantová afiliácia: GA13-23578S Učitel a žáci v dialogickém vyučování

Podpora reflexe praxe studentů učitelství perspektivou jejich vzdělavatelů

Petr Svojanovský

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

V příspěvku bude představena metodologie a první výsledky kvalitativního výzkumu, jehož cílem je prostřednictvím interpretativní fenomenologické analýzy (Smith, Jarman & Osborn, 1999) lépe porozumět dosud málo prozkoumanému fenoménu podpory reflexe praxe u studentů učitelství (Gelfuso & Dennis, 2014). Konkrétně se jedná o zkoumání toho, jak vybraná vzdělavatelka (VŠ vyučující) utváří význam své zkušenosti s podporou reflexe praxe v malé skupině studentů učitelství. Výsledky ukazují na řadu vnímaných odlišností mezi podporou reflexe praxe ve srovnání s jinou interaktivní výukou na VŠ, což klade na vyučující odlišné nároky, především v oblasti dovedností a postojů. Charakter těchto nároků bude diskutován.

Sociálna norma alebo sociálna stigma – ako vnímajú nezamestnaní svoje postavenie v spoločnosti? (kvalitatívna štúdia)

Anna Šestáková

Katedra psychológie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

V našej štúdii sme sa rozhodli preskúmať ako vidia nezamestnaní svoje miesto a postavenie v spoločnosti. Na tento účel sme zvolili kvalitatívny prístup. Uskutočnili sme 14 pološtruktúrovaných interview s nezamestnanými mužmi a ženami, ktoré sme následne analyzovali prostredníctvom tematickej obsahovej analýzy. Výsledky nasvedčujú, že v časoch ekonomickej krízy byť nezamestnaným sa stáva sociálnou normou aj v oblastiach, kde nezamestnanosť reálne nie je vysoká. Podstatným faktorom bol socioekonomický status; pre menej vzdelaných participantov ako aj pre ich okolie predstavovala zamestnanosť a nezamestnanosť skôr kontinuum ako dva oddelené koncepty.

Byl jednou jeden tablet: Děti do 6 – 8 let a digitální technologie

David Šmahel, Martina Černíková, Věra Kontríková

Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně

V příspěvku představujeme, jak zachází děti do 6 až 8 let s tablety a digitálními technologiemi, k čemu je používají, jaké mají „digitální znalosti“ a jak propojují s využitím technologií své „online a offline světy“. Ukazujeme také, jak jsou digitální technologie vnímány různými členy rodiny. V příspěvku analyzujeme data z kvalitativního výzkumu v 10 českých rodinách, kde jsme vedli rozhovory s dětmi a jejich rodiči.

Klima očima žáků, učitelů a rodičů

Michaela Titmanová

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Klima ve školní třídě je velice důležitý fenomén jak z hlediska výchovné, tak z hlediska vzdělávací funkce školy. Ale co to vlastně je klima ve třídě, jak vzniká, co ho určuje, čím je určováno, ovlivňováno? A jak toto vidí žáci, učitelé a rodiče? Jsou jejich pohledy, perspektivy stejné, nebo se liší

a v čem? Teorie na toto téma se jeví dosti obecná, nepracuje s možností, že atmosféra je pozadím, které přímo jednání zmiňovaných skupin ovlivňuje, snad i přímo určuje. Otázkou pro tuto práci tedy je, jak klima a jeho utváření vnímají žáci, učitelé a rodiče. Výzkum bude zpracováván formou kvalitativního designu, etnografického přístupu.

Grantová afiliácia: GA UK

Efekt přihlížejícího z pohledu zdravotnického záchranáře

Antonín Toman

Katedra klinických a preklinických oborů, Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

„Efekt přihlížejícího“ je psychologický jev, který byl poprvé popsán v USA. Rozumí se jím rozptýlení odpovědnosti za vzniklou situaci, které vzniká při vyšším počtu osob na místě. Nedílnou součástí efektu přihlížejícího je i inhibiční vliv publika, kdy jedinec přemýšlející o pomoci je paralyzován přítomností kolemstojících. Cílem mé práce bylo zmapovat zkušenosti zdravotnických záchranářů s vlivem kolemstojících laických osob na jejich práci, a zmapovat povědomí zdravotnických záchranářů o efektu přihlížejícího. Z rozhovorů s osmi zdravotnickými záchranáři vyplynulo, že kolemstojící laici práci zdravotnických záchranářů ovlivňují různě. Někteří záchranáři mluvili až o agresivním jednání laiků, jiní naopak zmiňovali maximální dobrou vůli kolemstojících osob být nějak prospěšný.

Využitie metafor v psychoterapii a koučingu

Lucia Trézová

Katedra psychológie, Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Vychádzame z paradigmy sociálneho konštrukcionizmu, že sociálna realita je konštruovaná v interakciách, v komunikácii. Kľúčovú rolu tak zohráva jazyk. Metafory boli tradične považované za rétorické figúry, účelom ktorých je ozvláštniť jazyk, za formálne-estetické aspekty jazyka, preto im kognitívne vedy nevenovali pozornosť. V našej práci, na-

opak, metafory považujeme za fundamentálne konštrukty, za modely reality, ktoré prestupujú našim životom a to nie len v jazyku, ale aj v myslení a činnosti. Ukážeme, že náš pojmový systém má metaforickú povahu. Metafory preto radíme k obsahovej stránke jazyka. Metafory podmieňujú to, ako vnímame svet, ako rozumieme svetu. Vysvetlíme jeden z modelov kreovania metafor a objasníme vplyv metafor na kognície. Organizujúcu silu jazyka využívajú postmoderné psychologické smery. Ukážeme, ako využiť metafory v terapii a koučingu a predstavíme Koppov-Crawsov protokol práce s nimi.

Jiný úhel pohledu: Hodnocení změny politiky vybrané státní organizace

Hana Trojanová

Katedra psychologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha a Policejní akademie ČR v Praze

Efektivní zavedení změny v organizaci je mimo jiné závislé na informovanosti a následně i motivaci k jejímu přijetí zaměstnanci. Cílem tohoto příspěvku je porovnat výsledky kvalitativního a kvantitativního šetření, které hodnotily informovanost skupiny o změnách, jejich spokojenost a postoje k nově nastavené politice rovných příležitostí a work-life balance. Data byla sbírána především dotazníkovým šetřením (n=87) a polo-strukturovaným rozhovorem (n=6). Podstatné informace byly získány primárně z kvalitativní části sběru dat. Zatímco kvantitativní výzkum reflektoval spíše neutrální až pozitivní hodnocení projektu, v kvalitativní části výzkumu byly zjištěny mnohé nedostatky, které ukázaly na nepřijetí změny.

Grantová afiliácia: Tato studie vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P07 „Psychosociální aspekty kvality lidského života“ podprogram „Psychologické a sociální aspekty utváření životních drah, životních stylů a kvality života – determinant

Střídání kódů v hodinách angličtiny učitelů expertů pohledem konverzační analýzy

František Tůma

Institut výzkumu školního vzdělávání, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek se zabývá střídáním kódů (tj. přepínání z angličtiny do češtiny a zpět) v hodinách angličtiny jako cizího jazyka. Teoreticky a metodologicky studie vychází z Auerova sekvenčního přístupu, který používá etnometodologickou konverzační analýzu a nahlíží na výskyty střídání kódů jako na potenciální kontextualizační vodítka. Cílem prezentované analýzy bylo odhalit kontextualizační mechanismy střídání kódů v interakci učitel-student. Studie vychází z 13 videonahrávek hodin angličtiny vedených učiteli experty na základních školách v Česku. Analýza odhalila, jak účastníci interakce používali střídání kódů ke kontextualizaci:

- 1) odboček
- 2) oprav
- 3) reiterací.

Výstupy jsou diskutovány ve vztahu k rámcům pro výzkum interakce ve třídě.

Grantová afiliácia: GA ČR P407/15/08857S: Interakce ve výuce anglického jazyka na vysoké škole

Rodina očima dítěte – klienta psychologické poradny

Xenia Uholyeva

Katedra psychologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze a Prevcentrum, z. ú.

Cílem prezentovaného příspěvku je porozumět dětskému pohledu na život v rodině. Zabýváme se tím, jak děti rozumí aktuálním vztahům a interakcím v rodině, jaké změny v rodině si přejí, jak vnímají konflikt v rodině a jak popisují jeho řešení. Používáme Family System Test (FAST), který prostorově operacionalizuje vztahy a nechává dětem prostor pro popis znázorněných situací. Vzorek tvořilo 123 dětí ve věku od 5 do 18 let. Ukázalo se, že i pětileté děti jsou schopné popsat vztahy a interakce v rodině. Hodnoty rodinné soudržnosti a vnímaného vlastního vlivu dítěte v rodině se prakticky nelišily u různých věkových skupin. Dětský

úhel pohledu na vztahové dění v rodině je fenomenologicky velmi bohatý a zaslouží si další kvalitativní zkoumání.

Odměňovací moc studentů učitelství na praxích: Kvalitativní výzkum

Kateřina Vlčková

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta Masarykova univerzita v Brně

Příspěvek prezentuje výsledky kvalitativního výzkumu zaměřeného tematicky na odměňovací bázi moci studentů učitelství na praxích na druhém stupni základních škol v občanské výchově, českém jazyce a dějepise. U osmi studentů učitelství bylo natáčeno šest hodin výuky na učitelskou a žákovskou kameru, dále byly realizovány hloubkové rozhovory se studenty učitelství a data byla sbírána také pomocí jejich reflektivních deníků z praxí. Na základě transkriptů dat a samotných videodat bylo realizováno tematické a otevřené kódování odměňovací moci a jejích uplatňovaných forem ze strany studentů učitelství. Příspěvek popisuje základní formy odměňovací moci vyskytující se ve výuce studentů učitelství a jejich základní miniscénáře.

Grantová afiliácia: GA ČR GA13-24456S Moc ve školních třídách studentů učitelství

Arteterapeutická intervencia ako prevencia rizikového správania mládeže

Simona Vojtová

Ústav špeciálnepedagogických štúdií, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Príspevok prezentuje kvalitativný výskum realizovaný v nízkoprahovom zariadení pre deti a mládež. Poukazuje na aspekty arteterapeutickej intervencie na základe výsledkov individuálnej liečbopedagogickej práce s klientkou. Zaoberá sa špecifikami cieľovej skupiny, problematikou narušenej vzťahovej väzby a arteterapiou ako prostriedkom prevencie rizikového správania. Výskumné metódy sme zvolili neštruktúrované pozorovanie, neštruktúrovaný a pološtruktúrovaný rozhovor, obsahovú analýzu výtvarných produktov a terénnych záznamov. Výsledky poukazujú na diagnostický potenciál arteterapie pri zisťovaní a potvr-

dzovaní narušenej vzťahovej väzby, na pozitívne účinky na sekundárne dôsledky narušenej vzťahovej väzby a poskytujú prehľad charakteristických znakov kresby v konkrétnej prípadovej štúdii.

Zkušenost rodičů se školskými a zdravotnickými institucemi v kontextu problémového chování dětí

Michal Voldřich

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Výzkum se zabývá tím, jak škola, zdravotnická a poradenská zařízení ovlivňují zkušenost rodičů dětí s problémovým chováním. Vycházím z pojetí, které vidí podstatu problémového chování v ohrožování společenských hodnot a pravidel, které vede zmíněné instituce k intenzivnějším kontaktům s dětmi a jejich rodiči. Cílem je hlubší porozumění zkušenosti rodičů s odbornými pracovníky. Výzkum je založen na případových studiích rodin dětí z 1. stupně základní školy docházejících na ambulantní oddělení střediska výchovné péče pro opakované porušování školního řádu (neposlušnost, agrese, vykřikování). Sběr dat probíhá prostřednictvím přepisů poradenských a terapeutických konzultací s rodiči, která budou následně analyzována prostřednictvím metod zakotvené teorie.

Interpretace poezie ve školní výuce

Karolína Voldřichová

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Prezentovaný výzkum je zaměřen na interpretaci poezie ve školní výuce. Vychází z předpokladu, že báseň se strukturně i funkčně podobá snu a vtipu ve Freudově pojetí. Všechny tyto fantazijní produkty jsou specifické svou formou a nesou jisté sdělení určené pro nevědomí příjemců. Předpokládám, že i báseň ukrývá sdělení určená pro nevědomí čtenářů. Ve výzkumu mě zajímá, jak nevědomá sdělení básně působí na učitele, na žáky, jaké další nevědomé interakce hrají ve výuce roli a jak se výukové metody odrážejí v následné recepci básně. Výzkum si klade za cíl pochopit školní výuku interpretace poezie v celé její komplexnosti. Proto volím kvalitativní metodologii – terénní výzkum – zúčastněně

pozorování ve školním vyučování; při interpretaci dat se budu inspirovat metodami zakotvené teorie.

(Dysfunkční) akademické kultury na českých univerzitách

Kateřina Záborská, Jiří Mudrák, Kateřina Machovcová

Psychologický ústav, Akademie věd České republiky, v.v.i. v Praze

Vysoké školství prochází transformací z dřívějšího modelu kolegiálního vládnutí založeného na akademické autonomii a kolegialitě k tržně orientovanému vládnutí. Součástí této globálně probíhající transformace vysokého školství je také proměna akademických kultur. Anglosaské výzkumy poukazují na řadu negativních dopadů, které nová tržní kultura může mít pro akademické pracovníky, včetně nárůstu stresu, konfliktů a neetického jednání na pracovišti. Cílem příspěvku je přispět k debatě o proměnách akademického prostředí a akademických kultur prostřednictvím kvalitativní analýzy výpovědí českých akademiků o jejich pracovním prostředí. Analýza je založena na porovnání dvou souborů dat. První soubor zahrnuje 25 narativních rozhovorů s akademiky, kteří se stali terčem neetického jednání v akademickém prostředí. Druhý soubor obsahuje volné výpovědi z dotazníkového šetření mezi 2 229 akademiky, týkající se jejich vnímání pracovního prostředí na českých univerzitách. Na základě porovnání těchto dat si autoři kladou následující otázky: Jaké akademické kultury charakterizují české univerzity? Je akademická kultura také otázkou akademických pozic? V jakých aspektech odpovídají identifikované kultury tržně orientovanému anglosaskému modelu? Má tržně orientovaná kultura skutečně tolik negativních dopadů na akademiky, anebo jsou jiné kultury ještě více dysfunkční?

Grantová afiliácia: GAČR (GA14-02098S)

Kvalitativní vs. kvantitativní výzkum v dějinách medicíny v České republice

Zdeněk Žalud

Katedra filozofie a etiky v pomáhajících profesích, Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Historie jako „starší sestra“ sociologie či psychologie obvykle sloužila ostatním sociálním vědám jako poskytovatelka faktografie. Vývoj ve 20.

století však rozhodujícím způsobem zpochybnil objektivitu poznání v historiografii a zároveň rozšířil možná pole výzkumu. Jak se tento vývoj projevil v historiografii medicíny v ČR za posledních cca 25 let (po pádu železné opony)? Jaký je vztah kvalitativních a kvantitativních metod v této oblasti a do jaké míry ho ovlivňuje možnost statistického zpracování dat? Jak se do českého výzkumu promítá rozvoj sociálních dějin medicíny v zahraničí? Neznamená diverzifikace výzkumných oblastí a metod soumrak syntetického zvládnutí témat?

NÁZOV: XV. konferencia Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku
„Pätnásť rokov kvality? Kritický pohľad na stav kvalitatívneho výskumu“

EDITORI: PhDr. Radomír Masaryk, PhD.
Mgr. Barbara Lášticová, PhD.

TECHNICKÁ
SPOLUPRÁCA: Mgr. Ida Prokopčáková

OBÁLKA: Zuzana Lehocká

JAZYKOVÁ
KOREKTÚRA: Publikácia neprešla jazykovou korektúrou.

VYDAVATEĽ: Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave

ROK VYDANIA: 2015

VYDANIE: prvé

POČET STRÁN: 79

NÁKLAD: 250 ks.

ISBN 978-80-223-4011-3

EAN 9788022340113